12/202
■ Decembrie 2019
■ Anul XVI

Cafeneaua literară

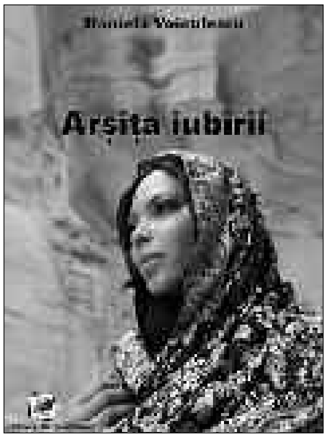

HE JIAYING - Happy Birthday, Lilian!

supliment ARTE POETICE

Ancheta «Cafenelei literare»:
Poezia canonică românească

Să treci împăcat prin arșița iubirii

Daniela Voiculescu trăiește între dimensiuni. Se poate spune că o parte din cerul ei ne va fi mereu inaccesibilă, așa cum poezia care-i țâșnește din vârful degetelor poate lega unul de altul doar sufletele care au făcut, în sfârșit, pace cu ele însele. Sufletele în pliurile cărora zbaterile sunt de mult văzduh înalt și primitor.

Iată esența cărții pe care Daniela ne-a dăruit-o la jumătatea acestui an. ***ARȘIȚA IUBIRII***, publicată la Editura *Antim Ivireanul* din Râmnicu Vâlcea, este - de la un capăt la altul - o profeție. Sigur - vor obiecta, probabil, cei care au citit-o -, ce adevăruri mari ne vestește, pentru că fondul ei este profund personal și concluzia întoarsă cu fața spre trecut, cum se întâmplă când le aduni pe toate, le interpretezi după regula de-acum a sufletului tău, tragi linie și oftezi? ***ARȘIȚA IUBIRII*** este, fără îndoială, o cuprindere în pagină a poveștii personale, un bilanț liric al călătoriei de până astăzi. Dar timpul poetei noastre nu-i liniar. Trecutul se ridică din viitor, iar viitorul, intrând ca duhurile în oglinda clipei prezente, se poate întoarce. Ce va fi este deja în poezia Danielei Voiculescu. Ce a fost va renaște la momentul potrivit, totul e să fii atent la SEMNE.

SEMNELE sunt, cred eu, cheia liricii sale, SEMNELE ascunse în luxurianța imaginilor. Mirosul, văzul, auzul, pipăitul, pietrele prețioase, licorile, ierburile de leac, numerele, numele criptate sunt purtătoare de semne. De aici, aura profetică. De aici, frumusețea care curge înlăturând ferm, dar blând, obstacolele. Căci cum ar putea fi altceva decât frumusețe „luna, o piersică din Eden, care trece prin gândul unei primule senzuale”, așa cum frumusețe înseamnă și să „ne dăm seama când mai avem doar o firimitură de rai și mai ales când strângem ce strânge secunda...”?

Denisa POPESCU

Octavian Doclin la *Festivalul Toamna poetică la Smederevo* (Serbia)

Însoțit de poeții timișoreni, de limbă sârbă, Slavomir Gvozdenovici și Liubinka Perinaț-Stankov, reșițeanul **Octavian Doclin** a fost invitat pentru a doua oară la *Festivalul Toamna poetică la Smederevo* (Serbia), aflat la a 50-a ediție! Acolo, Doclin și-a lansat antologia bilingvă *Slobodne pesme/Poeme libere* (Editura Meridiane, Smederevo, 2019), în selecția Adei D. Cruceanu. Cartea a fost prezentată de Goran Georgevici (directorul Festivalului), Radomir Andrici și Slavomir Gvozdenovici, traducătorul volumului. **(V.D.)**

Destinul fabulos al Cuvioasei Teofana Basarab, prinţesa valahă, prezentat la Biblioteca Județeană Argeș

Miercuri, 13 noiembrie 2019, la Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” din Pitești, a avut loc, sub genericul „Românii din Bulgaria”, o a doua ediție a manifestării dedicate destinului fabulos al Cuvioasei Teofana Basarab, prinţesa valahă ajunsă ţarină la sud de Dunăre, în Bulgaria. Invitaţi ai acestei ediţii au fost domnii Dr. Mihai NICOLAE, preşedinte al Institutului „Fraţii Golescu” pentru Românii de Pretutindeni, şi Marian CLENCIU, preşedinte al Asociaţiei Culturale Pro Basarabia şi Bucovina.

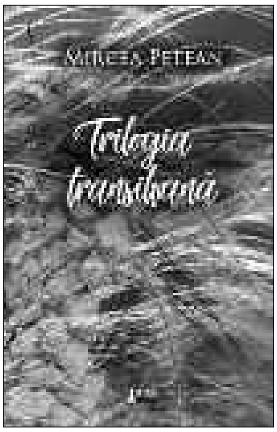
Cuvioasa Teofana Basarab rămâne un exemplu de lider iubitor de popor, de cultură ortodoxă şi gata să se jertfească, să se rupă din el pentru stabilitatea ţării.

Pe malul sudic al Dunării, aşezările românilor se întind pe toată lungimea străvechiului Istru (Dunărea), între Timoc, Vidin şi până la Silistra. Din vremea tracilor – cu mult înaintea venirii bulgarilor (sec. 7 d.H.) –, strămoşii lor au reprezentat poporul autohton al Văii Dunării. Ştim puţin despre ei, cu toate că, în istorie, aceşti români s-au aflat permanent în legătură cu rudele lor nord-dunărene. Apropierea de noi, chiar şi faptul că în prezent cele două ţări aparţin Uniunii Europene nu ne-au învrednicit să-i cunoaştem mai bine... Cât despre istoria lor, ştim încă şi mai puţin... **(V.D.)**

Un soi de epopee lirică

O impozantă „trilogie” închinată Transilvaniei natale ne oferă **Mircea Petean**. Discursul poetic propune la rîndu-i o trinitate de factori alcătuitori: identitatea etnică, perspectiva metafizică, materia confesivă, prezente în conexiunea şi proporţionarea lor pe întregul parcurs al acestuia. Conştiinţa ansamblului în structura sa naturist-transcendentă reprezintă nu doar fundalul producţiei, ci şi impulsul său iniţial, cu blagiană tangenţă. Avem a face cu un specific transilvan, cu un *genius loci* atît de ordin individual (tipul uman e unul interiorizat-contemplativ), cît şi obştesc, indicînd un mod de supravieţuire istorică. Un soi de veghe visătoare, dar şi vigilentă: „mi se pare că dacă, declară autorul într-un *Argument preliminar,* conştiinţa noastră asupra prezentului ar fi ruptă de un fond primar, adică de comunicare pînă la identificare cu elementele, cu Firea, atunci, zic, riscăm să ne transformăm în simple marionete, riscăm să transformăm viaţa într-un derizoriu spectacol sau într-un spectacol al derizoriului”. În acest context astfel recunoscut, trecutul devine în primul ciclu al producţiei un motiv capital: „fascinaţia trecutului (faptul că vorbesc despre copilăria mea nu înseamnă că e vorba de un trecut personal, pentru simplul motiv că datele copilăriei sunt generice), regresivă, senzuală şi, asta poate părea paradoxal, profund morală”. De reţinut acel senzoriu calm, frisonat de emoţie, vag nordic, prin mijlocirea căruia apare evocată copilăria, îmbinare de concreteţe rustică şi abstracţie sub bolţi înalte: „cuvintele se făceau albine în zbor uneori/ limba creştea ca pîinea de casă// după douăzeci de ani sau mai mulţi/ păstăile sonore sticlesc în salcîm/ după douăzeci de ani sau mai mulţi/ rugarul îşi scutură păstăile - // e sărbătoare în memoria mea” (**După douăzeci de ani**). Pretutindeni, o balansare între feţele prezentului şi cele ale unui trecut izbăvitor. Peisajul e concomitent real şi ireal, emergent de poezie printr-o atare coincidenţă (**Zei şi cuvinte**). Nu lipseşte semnalarea misterului, fie circumscris conceptual, fie aidoma unei adieri de magie ancestrală conţinută în lucruri: „am văzut peste cea mai înaltă margine/ obrazul tăinuit al lucrurilor -/ cetluitu-le-au gurile// tăcut necontenit/ apele cad în el ca într-o bortă” (**Plopi).** În starea de spirit a autorului copil se pot întrevedea urmele unei „sălbăticii” arhaice încă nesleite: „era o piatră mică/ (mai multe nici că ştiu să spun)/ mă aplecasem dusesem mîna spre ea/ (îl făcusem colac pe cel mai tare)/ am apucat-o şi-am azvîrlit-o -/ piciorul stîng în aer/ ca-ntr-o fandare (...) piatră/ scăpată din praştia sălbaticului/ cabrat în faţa spaimei/ între degetele mele pornite pe joacă” (**O întîmplare**). Sau misticismul primar încă nedetaşat de recuzita sa vegetală. Luînd-o înaintea făpturilor umane, natura se adresează direct instanţei celeste: „ca două săbii scoase din teaca ploii/ străluceau trupurile plopilor în lumina umedă/ aidoma buzelor noastre// micile altare ale ciupercilor/ şi ale bureţilor de rouă/ adînc insinuant mirositori” (**Poemele Anei**). Primitivitatea se dorlotează în propriul său exces cu afirmat orgoliu: „trăia într-o grotă/ scobită într-o stîncă în munţi/ la marginea unui oraş/ din marginea unei ţări/ de la marginea lumii/ dincolo de marginea marginii” (**Inocentul**).

În ciclul al doilea al trilogiei asistăm la o confruntare a fiinţei primordiale cu un prezent *sui generis*. E vorba de un timp aflat nu doar „Altundeva Altcîndva Altcumva”, în raza căruia intră cele două entităţi conflictuale biblice, Binele şi Răul, ci şi ajuns în actualitate graţie scriptorului, exponentul unei viziuni subiective, „raportorul/ care nu intră la socoteală/ pentru că fiind situat în afară se uită înăuntru din exterior” (**Trei plus unul**). Sub pavăza textului, eul se multiplică, teatralizează precum într-un regim oniric, avînd mai multe identităţi şi totodată rămînînd el însuşi. Decorul cosmic se întrepătrunde cu cel tradiţional al ruralului, în aerul unei festivităţi polimorfe relaţionînd cerescul cu chemătoarele înfăţişări ale mundanului. Nu o dată paradiziacului i se asociază demonicul, relevat bunăoară cu prilejul unei călătorii avivate de burlesc (**Şef de trupă regizor şi interpret**).

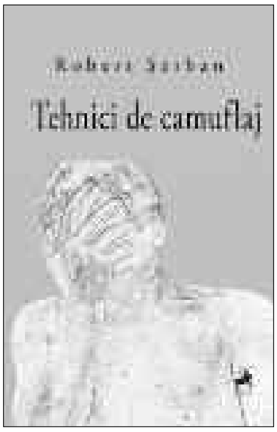
În ultima parte a volumului predomină o tendinţă subiacentă de impersonalizare. Ostenit de jocurile temporalităţii, deziluzionat („«mă Petene» - aud şi-mi vine să rîd/ căci numele acesta îmi e teribil de străin/ o biată convenţie/ o armură goală a cărei tăblărie răsună sinistru/ în bătaia curentului”), autorul caută a se detaşa de sine, uneori ironic, alteori speculativ: „«Eu» nu există/ ceea ce despre ce se poate spune că există este/ o multitudine de euri/ care habar n-au unele de existenţa altora”. Apar diverse personaje care-l antureazǎ, confirmîndu-l ori provocîndu-l la ripostă. Se impune acum pe prim-plan un intelect dominat de dubii, care compune imagini ale relativităţii ce se complică mişcîndu-se în propriul lor cerc vicios („în criză de supraproducţie, imaginaţia fu îmbarcată/ la bordul unui submarin atomic// muntele-i chiar submarinul atomic/ care ţîşneşte din apele amniotice ale oceanului primordial// iar existenţa e/ o amintire din viitor”) sau concede a afişa secvenţe ale redempţiunii: „efortul mimetic solicită sensibilitatea pînă-ntr-atît/ încît vocile muntelui discursurile zeilor/ şi tăcerile oamenilor răsună laolaltă”. Prin „trilogia” d-sale, Mircea Petean se dovedeşte a fi unul dintre barzii remarcabili ai meleagului transilvan, cel ce n-a dus deloc lipsă de reverberaţii în poezie.

Gheorghe GRIGURCU

Mircea Petean: **Trilogia transilvană**, prefaţă de Andrei Terian, postfaţă de Mircea Muthu, Ed. Limes, 2019, 260 p.

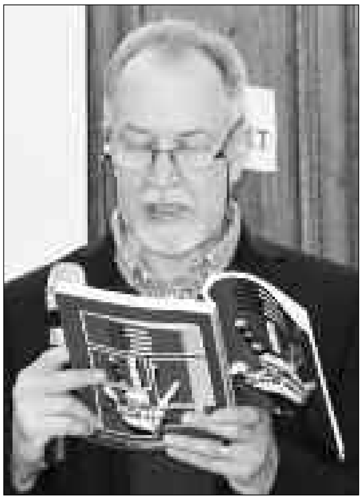
Jocul simplității

Ce este literatura altceva decât strădania de ascundere ori, dimpotrivă, de exibare a unei personalități? Acest lucru, făcut fie cu gravitate, fie relaxat, în spirit ludic, are, în fond, același rezultat creator, ficțional. Nu ne miră, așadar, faptul că **Robert Șerban** își intitulează un volum de poezie **Tehnici de camuflaj** (Editura Tracus Arte, București, 2018, cu o prezentare pe ultima copertă de Octavian Soviany). Simplitatea inventivă, inteligenţa, subtextualitatea, subterfugiile, concordanţele, concizia fac savoarea unei astfel de lirici: „viața m-a făcut/ om bun/ cum jugul/ îl face harnic/ pe animal" (*Peste umăr*). Scriitorul practică o ironie subtilă, sagace. El basculează neașteptat dintr-un context determinat, concret, într-altul simbolic, bazat pe o flexibilă alegorie. Și lasă loc unei transparenţe, ridică textul către o iluminare: dintre toate tehnicile de

camuflaj, cea mai bună „tot dragostea pentru aproapele/ se dovedește a fi". Astfel de soluții nu clarifică, ci trimit și mai mult în evaziv, intensificând gradul de insolit.

Alteori, sunt persiflate stereotipii de gândire, prejudecăți, interdicţii: „mașina de spălat vase/ și mașina de spălat rufe/ lucrează și duminica/ și iau asupra lor/ păcatul și necurățenia noastră" (*Duminica lucrătoare*). Motivul nu este blasfemiator, de luare în derâdere a celor sacre, ci unul care simulează ingenuitatea, dominat de impuls ludic. Minimalismul produce texte esențializate, reliefând, în stilul haiku-urilor, o singură impresie: „s-a lăsat ceața// ce mică e lumea" (***). Modalitatea de bază a lui Robert Șerban este folosirea vorbirii figurate, alegerea revelației prin metaforă, precum un lichid care ia forma omului care îl consumă, prinzând viață. În acest fel, tragicul devine suportabil, poate fi mărturisit: „din mine nu va mai rămâne/ decât o impresie un zvon o bârfă o bănuială/ o mână de cuvinte// din faptele mele nerușinoase/ din greșelile mele de neiertat/ din energia pe care am pompat-o/ în tot ce am făcut/ nu se va mai ști nimic nimic nimic/ poate doar că a fost vorba despre un băiat bun/ un tip harnic/ săritor/ cumsecade/ șters/ un fleț/ o lichea nenorocită/ o lepră/ un căcăcios de doi bani// adică/ nimic care să conteze/ și nimeni nu va mai avea timp/ să mă recompună/ cât de cât/ din niște pete și din niște linii măcar/ ca un pictor nătâng// îmi vine să urlu fără să mă opresc/ încât/ peste o mie de ani/ peste un milion de ani/ urletul meu să meargă din gură în gură/ ca o

înspăimântătoare poveste de dragoste/ ce a salvat omenirea" (*Înspăimântătoarea poveste de dragoste*). Poetul provoacă un fel de complicitate cu lumea din jur, pentru care are o afecțiune nedeclarată. El adoptă o atitudine zglobie, răsucind realitatea pe latura sa paradoxală, fantezistă, o împerechere de umor și ironie, persiflând limitele gândirii, stereotipiile. Micile însăilări narative nu sunt decât provocări pentru conflicte de reflexie: *„să ai grijă cum mergi/ e mâzgă pe jos*// de unde știi?/ îl întreb pe tata/ azi nici măcar n-ai fost afară// *m-am uitat pe geam/ și am văzut oameni căzând pe stradă/ și cum lor nu le mai pot spune/ m-am gândit că poate ție/ ți-ar prinde bine să afli/ dar n-ai decât să te faci că n-ai auzit/ și să mergi ca prostul*// te-ai supărat/ fiindcă te-am întrebat de unde știi?// *nu/ nu de-asta/ ci pentru că ești gata/ om în toată firea/ să ieși pe ușă/ fără să te fi uitat/ măcar o dată/ pe fereastră*" (*La plecarea ignorantului*). În spatele oricărei înfățișări se află un adevăr ascuns. Nimic nu este ceea ce pare. Lumea este himerică, trebuie citită foarte în profund, există sub camuflaj.

Poezia lui Robert Șerban se parcurge ușor, dar are impact, ca orice revelație. Produce uimirea din fața imprevizibilului. Se comportă ca un palimpsest de realități, pe care le răzui (fără să scapi de realitate). Este o baie de realități. Pentru că viața este presărată cu dificultăți, autorul face haz de necaz, transmută drama în anecdotă. Astfel, tragicul nu-și pierde natura, ci câștigă în rafinament și devine suportabil. Ludicul, filosofia copilului nimeresc întotdeauna în inimă, fără cruzime, cu nevinovăție: „viața trece pe lângă tine/ ca o căruță plină cu fân/ înceată/ greoaie/ ușor hazlie/ cu mult mai înaltă decât lată/ încât uneori te întrebi ce să faci// să te arunci pe ea/ ca pe o saltea uriașă?/ să o miroși/ topit de plăcere/ cu ochii închiși?/ să numeri/ calm și riguros/ pai după pai?/ sau/ pur și simplu/ să îi dai foc?" (*Careul cu opțiuni*).

Așa numitele *tehnici de camuflaj* sunt, de fapt, la vedere, țin de o anume sagacitate, de abilitatea de prestidigitator a poetului care știe să creeze magie din cea mai neașteptată simplitate, din aspecte banale, din mici narațiuni, extrăgând, revelând, ca dintr-o fabuloasă mină, sensurile cele mai gingașe. Robert Șerban se joacă un insolit de-a v-ați ascunselea poetic, nu într-un labirint, cum o fac cei mai mulți, ci într-un loc deschis, în plină lumină, fiind găsit înainte de a se disimula în ficțiune.

Paul ARETZU

Carte de iubit

Structurat în trei cicluri („Chivot cu trupul beteag", „Numele umbrei" şi „Poemul-cu-cruce"), volumul „Urechea lui Malhus", publicat de **Mihaela Grădinariu** la Editura *Timpul*, cuprinde o colecţie de poeme cu tematică religioasă, (aproape) toate în vers clasic, și aceasta nu pentru că poeta ar refuza sonurile moderne, ci dintr-o posibilă/probabilă nevoie de a pune în armonie conţinutul şi forma. Nu avem, desigur, de-a face cu o versificaţie simplă, atâta vreme cât poeta din Râşca Sucevei dă greutate discursului său liric prin conectarea lui la o mitologie din care-şi trage seva şi în care regăsim chipuri şi întâmplări din care s-a nutrit, de milenii, întreaga poezie a lumii.

Ca să poţi scrie cu sinceritate este nevoie să te însingurezi, să renunţi la învelişul lesne trădător al lumii perceptibile: „Nici cămaşă şi nici straie/ Într-a versului

odaie" (pag. 7), să zăbovești în rugăciune și în citirea cărţilor sfinte, acolo unde poţi afla dezlegare de jumătăţile de iluzii, de frică şi durere. Malhus, cel cu urechea tăiată de Simon-Petru, se vindecă prin apropierea de Iisus cel condamnat la moartea pe cruce: orice poet, asemenea slujitorului de preot/ fariseu, se poate elibera din sforile care-l transformă în marionetă, îşi poate dobândi libertatea de conştiinţă şi privirea spre înalt: „O zi-marionetă. Frînghii îndelung înnodate./ Acul busolei înspre tăcere se-abate.//Sforile-s aspre, încîlcite-n păianjeni cu cruce./ Mîna cui dimineața din spaimă-o s-apuce?// (...) Sărac de priviri, de răspunsuri, de moarte.../ Cocoşul cel negru deșteaptă lumina, departe...// Departe-aproape. Aici. Mîna ta, mir şi rouă./ Celelalte păpuşi ard, cu noi pe din două...// Numai noi, numai noi, pe muchia filei, golașii.../ În somnul furtunii, un înger ne mătură pașii..." (pag. 14)

Şarpele, păianjenul cu cruce, seminţele „amorţite-n clepsidre", pruncul „uitat la piept de o statuie", crucea, cuşca, azima şi multe altele sunt motive poetice puternice, preluate din Scripturi şi transfigurate în poeme, pentru a contura un univers al celei care pare să strige din adâncul fiinţei sale poetice „Cred, Doamne, ajută necredinţei mele!" (Marcu, 9.24), aparenta contradicţie a termenilor prezenţi în strigătul mărturisitor trimiţând, de fapt, la dubla calitate de mister şi de paradox a credinţei. Rolul poeziei ar fi să transfere chinul, poate și tăgada, îndoielile, plânsul și căutarea de sine, din hotarul de sare şi fum în transcendent: „Şi logodim morminte cu-nvieri,/ Punînd inele strîmbe peste nume,/ Stăpîni flămînzi ai merelor de ieri,/ Azi, sîmburi de poeme-n altă lume..." (pag. 40). Păcatul protopărinţilor, spun versurile din ciclul „Numele umbrei", nu se şterge nici prin moarte (ea are „numele umbrei"), nici prin asumarea lucidă a rătăcirii drept canon veșnic, ci prin acceptarea unui nou legământ – de sânge și poezie: „Poem păzit de buni sutași,/ Într-o grădină fără poamă,/ Cînd prin icoane-aşternem paşi/ Din carnea noastră şi din teamă...// Poem purtat pe umeri goi,/ În raclă de coperţi şi fluturi.../ La învierea de apoi/ Din ochiul drept un vers să-mi scuturi..." (pag. 50).

„Colindul" prin lumea doar aparent în straie de sărbătoare are în substrat spaima ancestrală de neant: „Colindăm cu ramuri roase de blestem,/ Mugurii de gînduri s-au uscat cu frică./ Timpul se-ncovoaie. Drum nu mai avem./ De sub cruci buimace, vorbe se ridică" (pag. 43). Predestinaţi să repetăm replici, să jucăm roluri vechi de lepre, trădători ori sfinţi, să ne ascundem sub măşti şi să ne împiedicăm pe scene mult prea mari pentru noi, suntem, spune Mihaela Grădinariu, „arlechini fără faţă", învinşi de timp, dar încrezători, în mod inocent, în posibila salvare prin credinţă, ca Iov: „ne mai naştem sub măşti,/ Arlechini fără faţă,/ Rîs şi plîns dezveleşti./ Gongul orb ne înhaţă...// Din afişul-pocrov/ Smulgem solzii, angelic,/ Plini de răni, ca un Iov/ Pe-un gorgan de-ntuneric..." (pag. 44).

Dramatică, în volum, este lupta poetei cu cuvintele „moi, vocale fără oase,/ rupte, născute de-a-ndoase" (pag. 51), care-şi pierd, într-o lume mercantilă, forţa ziditoare şi devin „Cuvinte-cuie, semne inutile", pentru resemantizarea lor fiind nevoie de un miracol: „Prăpăstuită pradă de secunde.../ Un înger vînător mă-nvaţă unde/ E vorba-nchisă-n care-o să tot bat...". Până la urmă, însă, orice poem este, în felul lui, o sărbătoare: „Aniversări. Poeme crude. Vinuri./ Ospeţe cu truveri și vînători,/ Strămoşii înşiraţi în rang şi cinuri/ Prin sînge răzvrătit doar uneori// (...) Şi vorbe, multe vorbe descusute/ Dintr-un chilim decolorat de rugi...// La răsăritul plînsului din ciute/ Orbi în poem, nici eu, nici tu n-ajungi..." (pag. 67).

Mihaela Grădinariu reuşeşte să facă, după cum cred că a şi intenţionat, o „carte de iubit": „Din potop/ ridic o turlă/ turn de vorbe/ serafim/ geamănul din/ mine urlă/ înc-un op/ sub pielea udă/ despre ce/ şi cît/ iubim..." (pag. 69).

Valeria MANTA TĂICUŢU

***Mihaela Grădinariu, „Urechea lui Malhus"**, Ed. Timpul, 2017

Daniela MARCHETTI

cartea jocurilor

doar noaptea se furișează melancolia între noi,
ca un diacon al clipei ne hrăneşte veşnicia,
mai spune poetul.
acum el te găsea în povestea casei din insula unde
iedera suia tăcerile pământului către zodii

aceleași mătănii lângă fântânile timpului,
mi-a spus poetul,
călători-vor cu frunza de nenufar,
acolo e semnul – literele altui joc
toate ne dau târcoale

în ecoul marmorei s-a făcut frig.
năierii poemului-ofrandă vâslesc
ispitiţi de dansul paparudei.
între coperte ploile pecetluiesc pravile

stihuim în tăriile cerului despre piatra vorbelor,
cuvintele desfrunzeau tulpina timpului,
cărăbuşul primăverilor promise purta pe aripi
anii singurătăţilor noastre

iată, acum îi ducem şarpelui casei
nevăzutul zilelor noastre,
însoţind călătoriile omului
în grădina miracolelor,
darul de mult visat

de-a v-ați ascunselea

ştiu că-n poemul nopţii
îmi venerai arsura
dar eu sting astăzi numai
prin amintiri osânda
să limpezesc cadranul
destinului în pânda
secundelor când ceasul
şi-a istovit măsura

el și-a amintit

marea o privim de pe țărmul unde tinerețea
a mai rămas în tabloul maestrului,
ah, coloane luminoase erau
cuvintele iubite de amândoi
înainte şi înapoi,
ah, nisipul
în care timpul
şi-a imprimat chipul!

enunţuri lângă statuie

până şi cuvintele mele dau târcoale acestui cerc
se numește viață?
se numește răsărit?
se numește speranță?
şi funcţiile lumii le pulverizează uneori
purtătorii de umbre,
construim şi deconstruim
asemenea postmodernilor poeţi
neînţeleşi în algoritmul inelului de nuntă al ideilor
nimeni nu a stabilit ordini primordiale
teoreme şi concluzii în câmpul numerelor
axiomele au luat foc lângă absențe
lumea este comutativă
mi-a spus savantul visând un
canon

în formă de lacrimă

în ochiul păsării coboară ziua,
cripta nourilor s-a deschis altor ninsori
şi chipul de azi al anotimpului
stă peste palma mea ca un sigiliu din carne și sânge

simt mirosul pădurii de mesteceni
anunțând primăvara
când noaptea e asediată de amintirile iederei
copleșind zidurile casei de dincolo de fluviu

am venit în poveste și voi răsuci cornetele copilăriei
din paginile pe care le-au citit
guarzii din turnul cu ceas,
tata își reazemă cuvintele de nimbul botezătorului

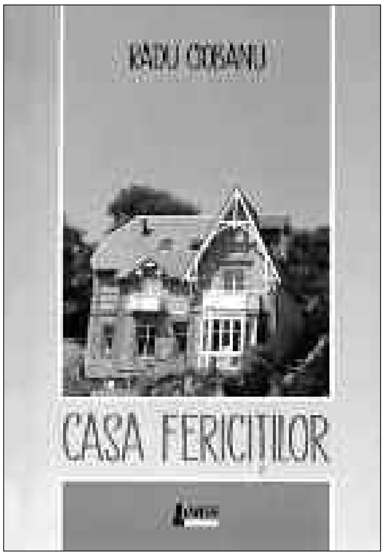
şi eu înţeleg de-acum toate drumurile,
ziua coboară din ochiul păsării în formă de lacrimă

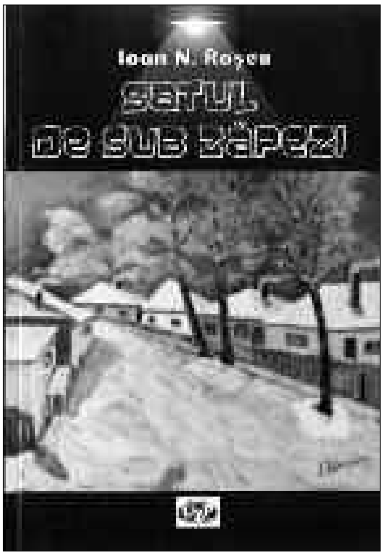
o ceremonie a ceaiului

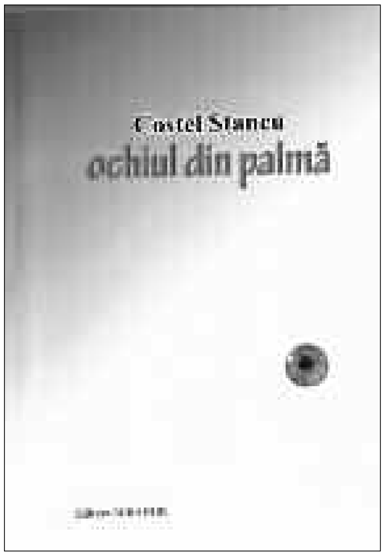
o poveste veche are mereu o soartă ingrată
poate fi bulgărele acesta
din zăpada muntelui amintirilor
se topeşte repede repede povestea
de parcă nu ar vrea să o ajungă
timpul nostru din urmă
un cuvânt un vers o rimă dacă mai rămân
totul a fost o alegere totul s-a stins
în mojarul maestrului
chiar dacă trecutul ne face mai buni
în zăpada amintirilor
unul caută în inima celuilalt
doar prezentul şi viitorul
la ceremonia ceaiului

coşarul fericit că poate fuma nestingherit o ţigară

unde eşti tu cel care eşti unde eşti
să te ascund printre filele cărţii
să căutăm melancolia iernii în ceaşca din care
aburul cafelei se ridică spre tavanul încăperii
şi-mi aminteşte că la moulin rouge sărutările sunt
monedele daurite ale serilor
pictate pe canavaua maestrului
pe o stradelă a anotimpului umbra
mă bate pe umăr şi-mi spune să aştept
aerul dimineţii lângă tramvaiul
care poartă nostalgia ca pe o damă de onoare
la braţ cu coşarul fericit
că poate fuma nestingherit o ţigară
în vreme ce fumurile oraşului s-au oprit să-i aştepte
revărsarea iluziilor în paharul cu chefir
trupul zilei îl mai destramă când şi când
executorii cuvintelor
studiind hărţi de demult şi însuşindu-şi
ca pe un ceremonial
tăierea aripilor
îngerii sunt acum aici lângă noi
aşteaptă nerăbdători revolta animalelor
de la grădina zoologică scriu manifeste
muşcă din realitatea nesăţioasă
împreună cu noi desfac ziduri
şi ridică stăvilarul zorilor
dichisiţi cu melonul epocii ruginite
în pagini de ziare
îşi amanetează pantofii vestonul şi monoclul
îşi lustruiesc soclul
apoi ia-i de unde nu-i
roagă poemul să se transforme-n statui
să deguste berea neagră de azuga
să le fie împlinită ruga
să tragă din narghilea
tolăniţi pe sofale din catifea
doamnă, zice un înger cavaler maltez
mă întuneric şi mă luminez
când vă privesc şi vă adulmec coapsele
mi se deşiră şi îmi plesnesc sinapsele
aşadar unde eşti tu să te ascund printre filele cărţii
să căutăm melancolia iernii în ceaşca din care
aburul cafelei se ridică spre tavanul încăperii
şi-mi aminteşte că la moulin rouge sărutările sunt
monedele daurite ale serilor pictate
pe canavaua maestrului?

Angela FURTUNĂ – Premiul „Mihai Ursachi”, pentru cartea de poezie „Ultimul mirador”

Scriitoarea Angela FURTUNĂ a primit vineri, 15 noiembrie, în cadrul Festivității Premiilor pentru anul 2018 acordate de Uniunea Scriitorilor din România - Filiala Iași, la finalul Salonului Scriitorilor, Ediția I (11-15 noiembrie 2019), Premiul „Mihai Ursachi” pentru cartea „Ultimul mirador”, Editura Vinea, București, 2018. Acesta este unul din premiile pentru excelență în poezia românească, ce răsplătesc activitatea scriitoarei și standardul înalt de slujire a limbii și literaturii române contemporane.

Premiul a fost conferit din partea Uniunii Scriitorilor din România - Filiala Iași, la secțiunea Poezie, de către un juriu compus din Președinte, Ioan Holban, și scriitorii Gellu Dorian și Theodor Codreanu, alături de Comitetul de Conducere al Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România. La premiere au luat parte organizatorii, Președintele Filialei, Cassian Maria Spiridon, și Primarul de Iași, Mihai Chirica.

Invitată oficial la Festivalul Internațional Poezia la Iași (FIPI), ediția a VI-a (12-19 mai), scriitoarea suceveană Angela FURTUNĂ a primit și distincția de Poet al Capitalei istorice a României din partea Primăriei Iași, oferită de primarul Mihai Chirica. La alte ediții anterioare ale FIPI, scriitoarea suceveană a mai fost recompensată pentru activitatea sa prin titlul de Poetă a Iașiului, la ediția din 2014 a FIPI, sau de Cavaler al poeziei Capitalei Marii Uniri (1918-2018), la ediția din 2018 a Festivalului Internațional Poezia la Iași.

adevărul din ochiul gurmand. iar acesta este momentul când vezi

uite cum adevărul clinteşte o tectonică
relieful mintal e fragil în faţa lui,
inima se accelerează
uite cum adevărul înseamnă resuscitare
după puseul de amnezie
uite cum adevărul înseamnă că lumea se contractă
în jurul tău
precum un înveliş de gânduri

unii sunt puternici, alţii se resemnează
realitatea este o formă de persecuţie
dar gândurile lor în tine embrioni
şi zboruri care străbat nisipul
eu în deşert pe urmele tale
pierzându-te sub aripa de nisip ca pe un vis în zori

iar acesta este momentul când vezi, doar vezi,
înăuntru
cum ochiul se dilată cât fiinţa
înghite realul
substituindu-l
mă întreb ce s-ar întâmpla dacă aş pierde
acest fel de a vedea prin posesia tuturor sensurilor
şi prin posesia tuturor întrebărilor
şi daca aş înceta să mă predau ochiului gurmand
(nu femeie, ci cabalist invers:
căci nu *ea-el* modelând lutul în palme
suflând asupra lui înfiriparea începutului,
cât adevărul ne cuprinde în palmele sale
dându-ne forma timpului, pulsul clipei)

uneori ştiu că adevărul
are fiziologia unui fruct
e neliniştit şi neliniştitor atunci când sămânţa lui
iscodeşte miezul,
apoi totul se simplifică şi se îndulceşte
precum un uter de har
când se umple de freamătul unui copil,
iar în cele din urmă respiraţia lui puternică devine
vântul ce străbate arborii de sequoia
ducând polenul revelaţiilor departe

alteori nu știu ce este adevărul
și nici dacă tu ești acela care îmi spune
că în clipa morții
văzul dispare primul și numai în cele din urmă
auzirea freamătului
din care am fost făcută

îți spun toate acestea pentru că ești aici
ca să asculți și să vezi ceea ce este de văzut
în contracțiile cu care ochiul gurmand
ne ia în posesie

știu cum înaintezi prin univers
ca o retină hipermnezică
atunci când deșertul se lasă îmbrățișat
e, în toate, un înveliș de gânduri
care simplifică nevăzutul
adevărul în noi
flux-reflux pe nisip

visătoarea, înainte de a adormi. nu pot să mor decât de un număr infinit de ori

exilul în țărâna patriei
este o bucurie care te mușcă de obraz
simplitatea de a merge vertical, nesusținut,
pe un perete de iluzii
la fel cum exilul din limba maternă
sau bejenia prin enciclopediile dezastrului

noaptea în Orașul Vechi bem vin de nisip, albăstrui,
pe lângă noi trec artiști și soldați
îmbătați de mirosul de ceață și de învrăjbire
când fratele se luptă cu frații părăsiți,
pentru o bucată dintr-o tristețe densă,
care îi orbește și îi preface în zei de rugină
atunci când revendică toate războaiele
ce au transformat o identitate de grup
într-o nouă strategie de crimă în masă

îndrăgostiții se plimbă
pe străzile din piatră cubică.
pașii lor, topiți în zgomotul cailor
ce au trecut pe aici în evul mediu
purtându-și cavalerii la război
sau jocurile de copii ale lui Bruegel cel Bătrân

în lumea asta
toate vitrinele au devenit galerii de artă
și depozite de armament –
războiul total al tuturor contra tuturor
o capodoperă invers, în timp ce arta
e un fel de a aprinde milioane de scântei
iluminează cosmogoniile
din capetele bieților amatori de irosire –
soldați și artiști calcă apăsat pe străzile
devenite venele unei fiare ce freamătă
în pântecele omenirii

e un circ de bucurie și de viscere
proiectat pe un perete de iluzii și de ecrane,
fiecare povestind rostul ei, în timp real,
cu presentimentul cataclismului global.
ființe recent desenate, puerile și sfioase,
își țin inimile în pumni, ca pe niște bani mărunți,
din care vor cumpăra cu zgârcenie poezii
pentru cutii de conserve,
borcane cu cremă ce înfrumusețează,
sticle cu formol
și flacoane cu sclipici,
pentru conservarea nimicniciei

totul va fi bine păstrat ca să înfrunte clipa
când, pentru a câta oară, vom muri
doar apăsând pe butoane

xxx

în serile anilor care mi-au rămas datori
voi face corăbii de hârtie
din poeziile pe care le-am scris
cu gândul că va veni un potop
și n-au oamenii ăștia de nici unele
care să-i țină la suprafață

prea slab

se face târziu și tu scrii
despre mori care ți-au măcinat sufletul
și-n casă nu ai pâine
de o săptămână mănâncă îngerul
pesmeți din icoană
și cerul tavanului se face arămiu
ca în fiece toamnă Domnul dă mană
în seara asta știu
te-ai putea hrăni cu viață
dar brațele omului de hârtie
nu au putere să culeagă

idei preconcepute

lumea trăiește după idei preconcepute
crede despre pisici că nu sunt în stare de gesturi eroice
deși n-au avut tot din motive de prejudecată
pe lângă casă
nici măcar un câine ca să poată verifica
teoria devotamentului
de cele mai multe ori își iau doar un soț sau o soție
și cam aici se oprește experiența cu ființele neaidoma
spre bătrânețe se apucă și-și scriu memoriile
niște povestiri din safari

țara lui afară-înăuntru

în țara lui afară-înăuntru
multe uși întredeschise trântite
curenți de aer sufocat
fuge și el pe unde găsește
inima spartă
dragostea de parcă-i ură

scene patriotice jucate de apatrizi
unde am pus oare
jurământul de mamă
cuvântul de apartenență

toamna miroase a pierzanie
a păsări care nu știu încotro
este nordul și sudul

busola patriei s-a dat peste cap
încercând să ne arate
punctul cardinal de pe harta nașterii
ca o mamă care își naște moartea

gustul toamnei

gustul toamnei pe cerul gurii strivit
bobul de strugure de culoarea mucegaiului

umbrela care nu s-a deschis
spițele metalice ale răsăritului
roșu rugină lichefierea unui pescăruș
care trece mereu pe la ora șapte
cafea cu miros tomnatic de prună
măcinată într-o moară de aramă
o haină pe care nu o îmbracă nimeni
oaspeții nocturni au plecat prin cețuri
să vâneze animalele mici ale zilei puține
ca să-și jupoaie caftane
în odaia din carte toată lumea doarme
în scrisoarea ta pusă ca semn
o zănatică promisiune zvâcnește
timpul e scurt și atâta toamnă
așteaptă mușcătura ca un sărut
apoi să spună te-am iubit cu toată durerea

xxx

pământul cu gura până la genunchi
soarbe ploaia și alte pierderi
ce demult aveam toți ochii frumoși
și nu ne năpădiseră buruieni
care mai de care mai otrăvitoare
prin porii lumii răsuflă acum fiara

universul este în permanentă expansiune
îți dai seamă ce greu ne va fi nouă
celor care n-am putut înțelege
cum stau lucrurile cu infinitul când se termină

glonț ricoșând în el însuși

vânătorul cu mâinile lui agonice
încarcă o pușcă neverosimilă
ia în cătare o fiară la fel de lipsită de sens
urlă ceva ca un lup o spaimă
nu are blană pe trup
e doar o disperare cheală
ca un glonț ricoșând în el însuși
ce gând muribund
că vânătoarea se va sfârși
într-o zi cețoasă care ascunde leșurile
în piramida luminii albe

Luminița POTÎRNICHE

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 70
■ Decembrie 2019
Cafeneaua literară

Ancheta Cafenelei literare

Poezia canonică românească

Într-un mediu cultural liber, discuțiile asupra problemelor pe care le ridică literatura, așadar asupra modului ei specific de a fi, a prezentului și viitorului ei, a valorii sau a crizei prin care trece, a onestității și competenței criticilor literari, a premiilor literare acordate etc., sunt cât se poate de firești.

Prezenta anchetă caută să răspundă la modul în care evaluăm poezia românească și, nu mai puțin, la felul în care a fost ea evaluată de mai mulți critici, într-un număr trecut al *României literare*, care au publicat în paginile revistei o listă a poeților canonici români. În acest sens sunt, de altfel, și întrebările de mai jos.

1. A apărut în *România literară* nr. 16/2019 „O listă canonică: 100 de poeți români în 100 de ani (1918-2018)"*, în care se cuprind 100 de poeți canonici ai perioadei deja precizate, conform evaluării făcute de 35 de critici și poeți de azi, chemați de către revista centrală a Uniunii Scriitorilor să își exprime punctul de vedere.

Vi se pare legitim să comentăm această listă canonică, sau comitem o impietate, un „sacrilegiu"?

2. Juriul anchetei *României literare:* George Ardeleanu, Adrian Alui Gheorghe, Mircea Bârsilă, Iulian Boldea, Ion Buzași, Dumitru Chioaru, Livius Ciocârlie, Al. Cistelecan, Gabriel Coșoveanu, Dan Cristea, Daniel Cristea-Enache, Victor Cubleșan, Vasile Dan, Mircea A. Diaconu, Gabriel Dimisianu, Gellu Dorian, Horia Gârbea, Gabriela Gheorghișor, Ioan Holban, Adrian Lesenciuc, Nicolae Manolescu, Mircea Mihăieș, Andrei Moldovan, Viorel Mureșan, George Neagoe, Eugen Negrici, Nicolae Oprea, Irina Petraș, Ion Pop, Vasile Spiridon, Alex Ștefănescu, Ioan Radu Văcărescu, Ștefan Vlăduțescu, Răzvan Voncu, Mihai Zamfir. Neîndoielnic, printre cei 35 de scriitori stabiliți să decidă componența listei canonice a poeziei românești se află și critici/scriitori de certă valoare. Dar sunt toți evaluatorii de aceeași valoare cu aceștia, așa încât judecățile lor să fie cât mai aproape de adevăr?

3. Ce înseamnă pentru dv. „poet canonic"? Credeți că cei 100 de poeți ai listei sunt cu toții poeți canonici?

4. Cuprinde această listă canonică și poeți care nu merită să figureze în ea? Ce alți poeți ar fi meritat titlul de „poet canonic"? Ne puteți oferi câteva exemple de poeți supraevaluați de prezenta listă, dar și de poeți de valoare omiși de ea?

5. Credeți că peste aproximativ 20 de ani, când poeții și criticii generației 2000 vor pune probabil stăpânire, prin aceeași instituție, pe listele canonice ale literaturii române, lista canonică a poeților români întocmită de ei va semăna cu lista întocmită de criticii și poeții prioritar optzeciști de astăzi? Va mai păstra noua listă ceva din lista de acum?

6. Este mai bună această listă canonică decât altele, sau decât alte topuri poetice?

Anchetă realizată de
Virgil DIACONU

* O listă canonică: 100 de poeți români în 100 de ani (1918-2018)

Ion Minulescu (1908)
Aron Cotruș (1911)
Ion Vinea (1912)
Tristan Tzara (1912)
Ion Pillat (1912)
Adrian Maniu (1912)
George Bacovia (1916)
George Topîrceanu (1916)
Vasile Voiculescu (1916)
Nichifor Crainic (1916)
Lucian Blaga (1919)
Al. Philippide (1922)
Ilarie Voronca (1923)
Radu Gyr (1924)
Tudor Arghezi (1927)
Zaharia Stancu (1927)
Eugen Jebeleanu (1929)
Ion Barbu (1930)
B. Fundoianu (1930)
Dan Botta (1931)
Geo Bogza (1933)
Horia Stamatu (1934)
Ștefan Baciu (1935)
Gellu Naum (1937)
Emil Botta (1937)
Dimitrie Stelaru (1937)
Maria Banuș (1937)
Mihai Beniuc (1938)
Miron Radu Paraschivescu (1941)
Magda Isanos (1943)
Ion Caraion (1943)
Constant Tonegaru (1945)
Geo Dumitrescu (1946)
Nina Cassian (1947)
Radu Stanca (1947)

A. E. Baconsky (1951)
Florin Mugur (1953)
Ion Horea (1956)
Nicolae Labiș (1956)
Ion Gheorghe (1957)
Grigore Vieru (1957)
Gheorghe Tomozei (1957)
Petre Stoica (1957)
Nichita Stănescu (1960)
Cezar Baltag (1960)
G. Călinescu (1963)
Constanța Buzea (1963)
Ion (Ioan) Alexandru (1964)
Marin Sorescu (1964)
Ana Blandiana (1964)
Constantin Abăluță (1964)
Ștefan Aug. Doinaș (1965)
Gabriela Melinescu (1965)
Adrian Păunescu (1965)
Nicolae Prelipceanu (1966)
Leonid Dimov (1966)
Ion Pop (1966)
Ovidiu Genaru (1966)
Mircea Ciobanu (1966)
Dan Laurențiu (1967)
Ileana Mălăncioiu (1967)
Nora Iuga (1968)
Cezar Ivănescu (1968)
Sorin Mărculescu (1968)
Virgil Mazilescu (1968)
Mircea Ivănescu (1968)
Gheorghe Grigurcu (1968)
Alexandru Miran (1969)
Angela Marinescu (1969)
Emil Brumaru (1970)
Daniel Turcea (1970)
Mihai Ursachi (1970)
Mircea Dinescu (1971)
Ion Mircea (1971)
Dinu Flămând (1971)
Adrian Popescu (1971)
Dorin Tudoran (1973)
Gabriel Chifu (1976)
Vasile Dan (1977)
Liviu Ioan Stoiciu (1977)
Șerban Foarță (1978)
Traian T. Coșovei (1978)
Eugen Suciu (1979)
Arcadie Suceveanu (1979)
Mircea Cărtărescu (1980)
Aurel Pantea (1980)
Ioan Moldovan (1980)
Matei Vișniec (1980)
Nichita Danilov (1980)
Marta Petreu (1981)
Mariana Marin (1981)
Ion Stratan (1981)
Ion Mureșan (1981)
Florin Iaru (1981)
Alexandru Mușina (1984)
Cristian Popescu (1987)
Marian Drăghici (1988)
Viorel Padina (1991)
Ioan Es. Pop (1994)
Horia Gârbea (1996)

IULIAN CHIVU

Mă uit la „lista" celor 100 și sunt sceptic că istoria literaturii române din secolul viitor și-o va asuma. „Lista" asta e doar o sugestie, o provocare, o „aflare în treabă" - cum ar fi zis Noica

1. Dacă nu e un „decret" şi nu stârnim idiosincrazii, se înţelege că, în numele dreptului la opinie şi cu condiţia implicită a competenţei, putem formula puncte de vedere, mai ales dacă acestea sunt constructive, neviciate în subsidiarul lor. Aşadar, aici nu poate fi vorba nici despre vanitatea persoanei, nici de cea a principiilor gen „noli tangere circulos meos!" Şi, în definitiv, numai lucrurile lui Dumnezeu sunt desăvârşite ca şi El, pe când cele ale oamenilor rămân susceptibile definitivării. Legitimitatea generoasă a comentariului este dată însă de atingerile care ar putea să fie aduse unuia sau altuia, iar în cazul de faţă, adevărului, echităţii - valori care legitimează civic orice îndreptare. Şi lista aceasta, desigur, comportă discuţii.

2. Dacă e să vorbim despre competenţele critice ale celor enumeraţi mai sus, trebuie să admitem mai întâi că, dacă nu e de-a dreptul imposibil, măcar e foarte greu să calibrezi valorile după acelaşi etalon; ar fi grav să fie aşa pentru că, în consecinţă, nu ar mai fi posibilă nici comparaţia care determină competiţia şi progresul în artă. Referentul şi referinţa, nu? Or, în relativitatea verdictului, în diacronia judecăţilor de valoare, sigur că o astfel de misiune nu se poate soluţiona echitabil nici prin „referendum".

Problema este însă alta: *Cui prodest?* O „aflare în treabă", ar spune Noica, şi ar avea dreptate. Cred că fiecare din cei invitaţi să se pronunţe a ţintit obiectivitatea, iar scăpările, dacă nu ascund vreo vinovăţie, sunt până la un punct aproape fireşti, ţin de amnezie, de prevalenţa opţiunilor. Însăşi istoria este amendabilă şi se întâmplă ca şi în istoria artelor să opereze cam aceleaşi păcate. E drept că „lista" prezentată de Dv. e şi ea amendabilă, deşi cei amintiţi sunt nume rezonabile, însă „lista" rămâne în picioare ca orizont şi opţiune, din moment ce nu (mai) avem o „şcoală" românească de critică literară şi ne asumăm mode exotice în care spiritul românesc nu poate fi prea fericit. Cum vor fi deliberat nu ştim, însă ce au deliberat comportă discuţii pe toate palierele. Nu contest globalizarea exigenţelor, însă modalităţile, originalitatea stilistică, identitatea spiritului sunt chemate să facă mereu diferenţa şi, cu voia sau fără voia noastră, o vor face înainte de a ne lua valul.

3. Abia când ne punem această întrebare suntem chemaţi să ne apropiem de esenţe. Or, înainte de asta, „canonicii" din lista/ comisia amintită au dovedit ei înşişi că au aderat canonului? L-au convenit şi l-au formulat cu prudenţă privitor la concesii, cu garanţia evaluării *sine ira et studio* a argumentelor? E adevărat că se pleacă de la „caracterul presupus canonic al poeţilor" incluşi şi nu se exclude relativitatea cuprinderii. Sfântul Sinod, de pildă, canonizează întru sfinţenie după rigori care exclud revenirile, contestaţiile. Mă uit la „lista" celor 100 şi sunt sceptic că istoria literaturii române din secolul viitor şi-o va asuma. Pe părintele Arsenie Boca Biserica nu l-a canonizat încă, dar la Prislop pelerinajele i-au luat-o înainte; şi l-au asumat ca Sfânt al Ardealului şi i se închină ca atare. Nu cred că aici e vorba despre o defulare a nevoii de mit a omenirii, despre nevoia de zei, despre un nou Panteon. În

literatură, în general în artă, judecățile, când nu răspund unei nevoi acute de zei, poate chiar că trebuie să rămână deschise contestației, și iată că asta discutăm și noi acum. În ce mă privește, refuz sintagma „poet canonic", pentru că atributul împinge lucrurile către conceptualizare, și atunci mă întreb: avem deja o serie finită de însușiri care să ordoneze, dar să și diferențieze într-o sferă identitară sau, din start, demersul include o eroare logică? Știți, la mine acasă, dintr-o reminiscență feudal-cutumiară, și eu sunt un „padre padrone", însă vecinii mei nu mă recunosc ca atare; fiecare la el acasă e un „padre padrone" - o moştenire a romanilor „penates". O canonizare, așa cum s-a dorit, presupune reprezentativitatea ca performanță, crezul estetic, recunoaștere, verticalitate morală, demnitate a personalității măcar în sensul nepervertirii. O, Doamne! Intrați în viețile celor 100 și veți vedea dacă nu e chiar nimic jenant; mă gândesc la cei care au trăit și s-au afirmat în comunism.

4. Nu aș vrea să fiu răutăcios, dar dacă îl avem acolo pe Mihai Beniuc, de ce nu-l avem și pe Dan Deşliu? Cum se regăsesc în acest top victima și călăul, efemerul și dăinuirea, păcatul și smerenia! A apărut recent în ediție completă o carte a lui Petru Ursache, „Istorie, genocid, etnocid", și se găsesc acolo toate argumentele să credem că, din lagărul socialist, noi am fost singurii care ne-am exterminat cu cea mai senină ignoranță valorile. Așa că în lista aceasta niciun rău nu poate fi mai mare, chiar dacă Blaga, de pildă, ar cere să fie scos din vecinătatea lui Beniuc. Iată, au trecut treizeci de ani de la așa-zisa revoluție și axiologia noastră încă mai bâjbâie între criteriu și concesie. Și fiindcă îmi cereți și exemple, iată numai două dintre multe altele: îl găsiți aici pe Eugen Dorcescu de la Timişoara? Dar pe Adrian Munteanu de la Braşov? Nu au fost ei citiți? Nu sunt ei cunoscuți? Iată de ce închei spunând, fără a fi răutăcios, că „lista" asta, dacă chiar ne trebuie una, e doar o sugestie, o provocare, o „aflare în treabă" - cum ar fi zis Noica.

5. Ar însemna să mă grăbesc cu intuiția, dacă aş încerca să prevăd cum vor judeca peste 20 de ani criticii (dacă vom mai avea critici), istoricii literari. Sociologiile nu emit judecăți, dar asigură cu onestitate datele acestora. Or, și în estetică, deși nu sunt scopuri în sine, este nevoie de criterii logice care să se aplice datelor sociologice, și cu atât mai mult în judecata de valoare se impune principiul identității, al noncontradicției, al rațiunii suficiente și al terțului exclus, unde cam avem tendința de a evada din **da** și **nu** spre păgubitorul **poate**. Mă întrebați dacă peste 20 de ani această „listă" va mai fi valabilă. După cum se mișcă lucrurile cu tinerele generații, sunt convins că „lista" asta va fi cel mult un prilej de amuzament, dar nu atât pe seama celor enumerați, cât pe seama judecății care i-a ajutat să ajungă în top; tinerii de azi sunt mult mai categorici și nu-și pierd vremea cu „poate", ci doar pragmatic și destul de sănătos merg după judecăți de tip **ori/ori**, nu **și/și**.

6. Din tot ce am spus până aici s-ar înțelege și concluzia, însă nu mă codesc să o rostesc explicit: cu toată considerația pentru majoritatea celor din „listă", nu toți de acolo vor mai intra în calcul după 20 de ani. Sper că știu și ei asta. Deci nu ader la ideea listelor; istoria literară nu se face pe liste! Și închei parafrazând un verset din Evanghelia lui Marcu: „Celor cărora li se cuvine li se va da, iar celor ce nu li se cuvine li se va lua tot ce li se pare că li se cuvine". Bucuriile sunt efemere, fiindcă dihotomia minciună/ adevăr operează oricât am încerca să-i amânăm efectele!

CORNELIU ANTONIU

Tichia de mărgăritar *sau* Aici și acum s-a constituit o listă de așa-ziși idoli, uitându-se că nu orice cizmar devine designer și orice călugăr sfânt

1. Sigur că da, putem comenta la nesfârșit... Nu se întâmplă nici o impietate, nu se întâmplă nici un sacrilegiu. Termenul de *canon* a mai fost folosit și cu alte ocazii, mai ales când era vorba de valori unanim recunoscute, clasicizate. Calitatea actuală a termenului s-a cam diluat, tocmai pentru că el nu a fost acordat în funcție de valoare, ci aleatoriu. Sau neprofesionist. O cădere (nu întâmplătoare) în derizoriu.

2. Mulți dintre evaluatori, adică dintre cei care evaluează, sunt neevaluați încă și nematurizați cultural pentru astfel de acțiune. Unora abia le-au crescut două-trei tuleie... Cum pot ei stabili gradul de canonizare, epoca sau valoarea?! Cum te pot ei acredita pentru eternitate?! Pentru că a fi canonic înseamnă să fii un exemplu și un model de-a lungul timpului, și nu oricine te poate *ievalua*.

3. Din ce am spus mai sus reiese clar ce înseamnă pentru mine poet canonic. Mai pe dedesubt. Dar contează mai mult ce spun dicționarele, și anume: regulă, dogmă, listă de texte sacre care se bucură de autoritate deplină, pedeapsă sau suferință (românește: a te canoni), regulă care face parte dintr-un ansamblu de procedee artistice specifice unei epoci, regulă rigidă bazată pe principii formale sau, conform Dicționarului de neologisme din 1986: regulă care face parte dintr-un ansamblu de norme artistice obligatorii într-o anumită epocă. Și ar mai fi: cazně, calvar, chin, etc., etc.

Și acum aş putea răspunde la întrebarea dvs., când dintre cei 100 de poeți nominalizați drept canonici, numai câțiva respectă condițiile canonizării, fie ea numai literară. Și am putea să privim sceptic la eterogenul conclav care hotărăște canonizarea și la lista extrem de lungă a canonicilor ridicați la un grad superior, aristocratic, care, chipurile, ar respecta normele, dar le și impun, făcând din domniile lor niște modele pentru epoca respectivă.

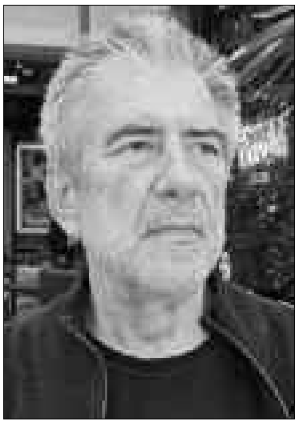
Așa stând lucrurile, aici și acum s-a constituit o listă de așa-ziși idoli, uitându-se că nu orice cizmar devine designer și orice călugăr sfânt. E un punct de vedere. N-ar fi nimic bine dacă n-ar fi rău. Se cam amestecă valorile, performanțele, se fură startul ori se modifică linia de sosire, pentru că, iată, aici și mai ales acum, nimeni nu mai respectă criteriile care ar trebui să fie aceleași și pentru Eminescu, și pentru Ixulescu (devenit peste noapte canonic, fără operă importantă și mai ales unanim recunoscută, dar care respectă niște criterii fanteziste închipuite de un Papă binevoitor – care este numele lui?).

În ce mă privește, dacă aș fi făcut parte din listă, nu aș mai fi avut curaj să ies din casă. S-a creat artificial dreptul cuiva de a se crede superior și de a se organiza într-o oaste a superiorilor care, iată, fiind astfel recunoscuți, nu le mai poți ajunge cu prăjina la nas. Și asta e tot ce contează pentru ei! Îmi ceri să îți dau exemple; nu am să o fac, pentru că nu doresc să am parte și de ura „canonicilor”, mult mai veninoasă și îndreptățită acum.

4. Sunt mulți, chiar foarte mulți pentru numai 100 de ani (mă refer la cei care nu au ce căuta în listă). Am spus-o și mai înainte, nu dau exemple pentru că îi iubesc prea mult pe Eminescu, Blaga sau Bacovia. Cum să îi pun alături de...?!

5. Să fim serioși! Cui folosește această listă canonică? O întreprindere inutilă, din punctul meu de vedere, care unora le stimulează orgoliul, iar altora le bagă mortul în casă. Nu cred că o astfel de listă lipsea breslei noastre. Dar să privim și acest demers zis cultural cu umor și îngăduință! Sunt destule motive. Mai ales că unii s-au autocanonizat!

CONSTANTIN PRICOP

100 de poeți? E o cifră care permite fiecăruia să-și mulțumească simpatiile, obligațiile, relațiile, clienții, fără nici un fel de probleme

1. Ce fel de sacrilegiu s-ar produce comentînd niște *păreri*? E o prudență deplasată... La urma urmei, colectați niște păreri despre alte păreri...

2. Cred că puțină lume ar fi de părere că toți cei invitați sînt competenți sau la fel de competenți. Unii sînt mai competenți, alții mai puțin și, în sfîrșit, la alții nu văd nici un fel de competență. Dar așa e întotdeauna cînd este vorba despre literatură, și mai ales despre literatura zilelor noastre. Mai bine nu se poate face... Întotdeauna vor fi discuții, mereu vor fi unii care îi consideră pe alții incompetenți s.a.m.d. Ar fi interesantă o discuție... canonică sau de alt fel, despre ce mai înseamnă competență în materie de literatură astăzi, despre criteriile după care sînt aleși cei considerați a fi abilitați în domeniu etc. Oricum, dacă vreunul din cei în discuție e cît de cît aproape de adevăr, nu se va ști decît peste vreo două, trei decenii...

Un lucru pe care îl cunosc fără îndoială toți cei familiarizați cu istoria literaturii române este acela că în fiecare epocă, ne-o arată presa vremii, există o mulțime de candidați la titlul de mari scriitori, de scriitori care, spun comentatorii care fac asemenea alegații, „fără îndoială” vor fi citiți și peste decenii, dacă nu peste secole... După criticii fiecărei epoci, ai impresia că toate geniile s-au adunat în acea epocă. Numai că, întotdeauna, din mulțimea de nume susținute cu mai mult sau mai puțin patos, timpul alege cel mult doi, trei autori. Și nu întotdeauna aceia care fuseseră favoriții contemporanilor lor...

E cît se poate de rezonabil să ne gîndim că nici în cazul de față nu va fi altfel. 100? E o cifră care permite fiecăruia să-și mulțumească simpatiile, obligațiile, relațiile, clienții, fără nici un fel de probleme. Cifra e atît de mare, încît cei solicitați pot adăuga și cîțiva autori care chiar ar fi importanți - din punctul lor de vedere. Cît de lipsite de consistență pot fi asemenea pomelnice ne-o dovedește tot istoria literaturii române. În perioada interbelică erau mulți poeți mai bine cotați decît Bacovia, de pildă... Cei mai importanți critici ai epocii n-au văzut în el decît un poet simbolist. Și nici măcar nu era apreciat ca simbolistul cel mai important de la noi! Așa că...

3. Nimic. Pentru mine nu înseamnă nimic. „Canonic” a devenit la noi un termen folosit acolo unde vrei și unde nu vrei. Canonic poate fi un scriitor care printr-o conjugare de mijloace de propagare a numelui și operei sale este considerat reprezentativ pentru o anumită cultură. Între factorii care contribuie la stabilirea acestui statut: critica literară (dar nu *un* critic, oricît de faimos ar fi, sau altul, ci un fel de loc comun al deciziilor criticilor cît de cît creditați în epocă); instituțiile culturale care îi pun în circulație numele și opera autorului; sistemul de învățămînt, care îi introduce pe autori în programul de studiu al învățămîntului preuniversitar și universitar; mass media, care îl menține în actualitate pe autor etc. Deci autorii care întrunesc o recunoaștere comunitară, opinie a unei majorități. Nu menționare în niște liste...

Așa stînd lucrurile, extrem de puțini din lungile pomelnice oferite de cei solicitați pot fi considerați autori canonici. În plus, fiind vorba de autori

într-adevăr canonici, cam toată lumea îi va accepta (asta și înseamnă... autor canonic). Deci nu prea își are locul o chestionare pentru a le afla numele... O discuție reală poate fi declanșată doar în jurul modificării canonului - eliminarea unor nume de scriitori canonici și impunerea altora (cum s-a întîmplat în cartea lui Harold Bloom, care, o dată tradusă la noi, a deschis gustul discuțiilor despre autori canonici...). Într-un astfel de caz se poate discuta, dar în nici un caz nu va fi vorba de sute de nume...

4. Bineînțeles. Majoritatea. Cum am arătat, autori canonici ar fi doar cîțiva din lungile și eterogenele

enumerări de la care aţi plecat. Doar diletanţii se orientează după asemenea liste. Cei care se pricep citesc. Un autor, altul. În cele din urmă, îşi construiesc un cerc de preferinţe. Din aceeaşi neîncredere faţă de ceea ce poate fi la noi un autor canonic n-am să dau nume. Voi aminti, în schimb, continuarea inteligentă a acestei anchete, făcută de Adrian Alui Gheorghe, în revista sa, „Conta". Acesta a adăugat încă trei sau patru liste de cîte 100 de nume de poeţi care ar putea fi... canonici. Sînt cîteva sute de nume între care s-ar putea afla, pe lîngă adevăraţii canonici selectaţi de cultura română în a doua jumătate a secolului trecut, şi cei cîţiva, doi, trei, patru, care vor fi consideraţi canonici peste două, trei decenii... Oricum, şansele lui de a le menţiona numele cresc...

5. După cum e formulată întrebarea, s-ar putea deduce că vedeţi istoria literaturii române trasată de... generaţii. Or, nu poate fi vorba de aşa ceva. Istoria literaturii există prin personalităţi, prin individualităţi. Dar tendinţa aceasta de a număra poeţii români pe generaţii arată că în momentul de faţă traversăm unul din momentele slabe ale literaturii noastre. Dacă ar fi altfel, v-aţi opri doar la individualităţi, nu la... generaţii. La noi conceptul de generaţie e folosit ca şi cum un anumit grup de autori, care apare într-un interval de timp precizat, ar deţine monopolul... valorii literare..., ar stăpîni listele de autori... canonici ş.a.m.d. Ridicol! De fapt, chiar aşa se întîmplă în momentele nefericite ale istoriei literare... Conceptul de generaţie e un concept ineficient pentru perioadele cu adevărat remarcabile. Altfel, poate spune ceva cel mult în privinţa vîrstei, eventual a datei debutului unor autori. Se poate vorbi despre o generaţie şi atunci cînd apar într-o perioadă determinată de timp mai mulţi autori importanţi. Dar sînt importanţi tocmai pentru că nu împart nişte reţete literare cu alţii, ci fiecare e o individualitate care nu are nevoie de generaţie pentru a fi definit. Un bun exemplu este la noi generaţia 60. În această generaţie, comună este data debutului, altfel întîlnim aici formule literare dintre cele mai diverse. Din acest punct de vedere, între cei văzuţi, amintiţi ca făcînd parte din această generaţie, nu este nici un fel de omogenitate. Altul pare a fi cazul „generaţiei" despre care vorbiţi. Oricum, în cîteva decenii în literatură se pot întîmpla foarte multe...

6. Din cele spuse pînă aici se poate uşor desprinde ideea că pomelnicele însumate în respectiva anchetă pot fi considerate cel mult nişte păreri ale unor oameni care evoluează astăzi în spaţiul literaturii române. Peste zece ani, cei care îi trec acum pe poeţi pe liste personale vor avea, aproape sigur, destule modificări de făcut în acestea. Ce să mai vorbim de ce s-ar întîmpla peste douăzeci, peste treizeci de ani?

Aceste anchete nu aduc clarificări decît în ceea ce priveşte mizele celor anchetaţi. În rest, dacă ai vreo convingere în materie de literatură şi scriitori, te bucuri de convingerile tale şi laşi (nici nu ai altă soluţie) timpul să clarifice ce e... canonic şi ce nu... Dacă nu, încerci să schimbi canonul. Dar în primul rînd ar trebui să ştii despre ce este vorba...

ANGELA FURTUNĂ

Canonizăm, adesea, nonvaloarea şi impostura, şi alungăm inovaţia şi geniul. Proporţia acestui act de sinucidere a ajuns să fie cosmică

1. Poate că o astfel de întreprindere, cum este aceea numită *listă canonică de 100 de poeţi români în 100 de ani (1918-2018)*, e tot ce putea fi mai relevant privind nevoia epocii lichide – dominată de volatilitate, eclectism şi histrionism – de a se ancora de un ţărm... de a-şi inventa mereu, fie şi prin dictatura relativizării, de ne-evitat în anii noştri, un sistem de referinţă, un anumit circuit oficial de literatură şi de critică, de a impune raporturi şi coordonate, borne şi ţinte.

Gâlceava înţelepţilor cu lumea nu şi-a pierdut influenţa. Dar acum e un fel de maladie tragi-comică, energofagă, nu arareori mortală, bazată pe bavardaj şi ghicitori în stele, prezicătoare şi profeţii. La noi, prin tradiţie, toată lumea se pricepe la politică, la agricultură, la starea vremii şi la literatură, practicând un soi de fundamentalism încruntat şi pasional, dotat cu mecanisme ameninţătoare de excluziune.

Mania topurilor şi a ierarhiilor convine mai ales intereselor de putere, conjuncturale şi propagandistice. Lumea de azi, *y compris* cea a literaturii, nu poate fi concepută în afara centrilor de putere. Libertatea de expresie şi de gândire a ajuns să difere total de vechile noţiuni de libertate pentru care s-a luptat în timpul dictaturilor din România.

Nimic mai firesc, legitim şi democratic, aşadar, decât ca cineva să propună un clasament, iar ceilalţi să facă pariuri. În plus, cum protocronismul încă domină copios pulsiunile publice româneşti, elaborarea listei drept verdict de Centenar se dovedeşte a fi ocazia, iar nu cauza demersului. Cum să nu te încerce nevoia de a medita, din nou, asupra acestei maladii a spiritului contemporan de aliniere, maladie cu prognostic rezervat, dar cu afectare endemică a lumii româneşti?

2. Literatura română trece printr-o nouă perioadă de criză. Dar însăşi societatea noastră în ansamblu e dominată de instabilitate şi de imaturitate, pe toate câmpurile ei de expresie şi de activitate. Cum ar fi putut literatura şi critica noastră, care sunt şi ele parte a acestei culturi ce navighează pe furtună înspre nu se ştie ce direcţie clară, să fie scutite de starea de criză?

Oricare ar fi fost componenţa echipei de conducere a anchetei, ea mi s-ar fi părut firească. De ce spun asta? Pentru că, de la bun început, am înţeles că este vorba doar despre un proiect, numit *Lista canonică a literaturii române*, şi că acest proiect e iniţiat de revista *România*

literară și de Uniunea Scriitorilor din România. Ancheta, realizată de Cristian Pătrășconiu și Sorin Lavric, e coordonată de Nicolae Manolescu. E un proiect, doar atât. La care a lucrat o echipă. E firesc să existe, așadar, și subiectivitate, și capacitate de lucru și de fidelitate în echipă (care presupune în mod ideal o metodologie, o deontologie, dar de obicei se împiedică și în unele interese de grup, ce pot fi politice, generaționiste, economice ori de politici culturale, la care se adaugă și amiciții, vederi apropiate, gusturi și percepții similare, ranchiuni și vendete, ca și romantisme revoluționare). Totul intră în specificul omenesc, dar și în stilul național, adesea păgubos de partinic și pătimaș.

Noroc că totul e perfectibil. Cred că e util să existe cât mai multe astfel de proiecte, de Liste canonice, de dezbateri. Lumea nu trebuie să se blocheze în verdicte, căci nu vorbim de un Decalog, ci de tentative de normalizare aplecate asupra unei literaturi serios afectate de îndelungate perioade istorice nefaste, în care cultura, educația și comunicarea au fost grav perturbate. România are, pe lângă trei-patru universități, mai multe nuclee recunoscute pentru spiritul critic; e timpul ca toate acestea să se exprime curajos, să iasă din apatie sau din toropeală, să colaboreze, în fond, pentru definirea unui tablou veridic și just. *După cum se observă, jurații din prezidiu sunt într-o adunare extrem de eclectică, atât pe verticală, cât și pe orizontală. De aceea, produsul lor final nu e categoric, ci doar o ipoteză, având și o vagă blurare cvasi-SF.*

3. Neîndoios, însăși noțiunea de canonic a cunoscut numeroase și rapide mutații, în echilibru cu expansiunea societății cunoașterii. Contextul actual e unul de internaționalizare a spațiilor culturale și de globalizare a informației. Totul se petrece în mare viteză, de aceea este important ca patrimoniile canonice să fie valorificate în profitul fiecărei culturi și la concurența acerbă cu toate celelalte culturi.

Chestiunea care se pune acum este una, repet, de putere și supraviețuire. Prin valoare, prin advertising, prin vânzare. În civilizația viitorului apropiat, vor dispărea state, culturi, limbi, literaturi, în urma impunerii unor monopoluri culturale și informaționale. România este defazată față de acest puls al lumii contemporane. La noi se bate prea mult moneda pe o prelungire a etapelor de canonizare a unor valori uneori discutabile, agregate în viteză pe lângă geniile fondatoare, pentru a alcătui o structură de rezistență compactă, punând în vigoare prea des o interpretare primitivă a localismelor creatoare versus universalitatea.

Isteria abordărilor *centru versus margine* e doar una din perlele neghiobiei, dar și o vulnerabilitate iscată din neputința noastră de a ieși din proiect și de a rezista seismelor așezării tectonice în lumea competițiilor reale. Strategia lui *Să se revizuiască totul, dar să nu se schimbe nimic*, aplicată și în modul de gândire, și în modul de acțiune, și în taxonomiile noastre oficiale, și în evacuarea onestității din spațiul critic, e un principiu extrem de păgubos: canonizăm, adesea, nonvaloarea și impostura, și alungăm inovația și geniul. Proporția acestui act de sinucidere a ajuns să fie cosmică, mai ales acum, când milioane de români au plecat în exil, alungați de acasă, deși România traversează vremuri de pace, nu de război. Nu sunt departe perioadele când numai Occidentul a canonizat pe un Constantin Brâncuși, sau George Enescu ori Monica Lovinescu, Tristan Tzara, Sergiu Celibidache, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Norman Manea, Vintilă Horia, Mircea Eliade, Benjamin Fondane și atâția alții, în timp ce în țară erau considerați *minori*, *insignifianți, mediocri,* și vânați politic drept mari inamici... dar exilul acesta românesc valoros în afară, iar în țară necanonic, continuă să fie greu primit acasă în canonul oficial actual, la câteva decenii de la o Revoluție iluzorie pentru meritocrația românească. E meditația cea mai indicată la care trebuie să recurgem atunci când vrem să canonizăm fenomene românești: de la poeți și până la istorii.

4. Categoric, totul e perfectibil. Eclectic e și completul de judecată, eclectică e, din păcate, și lista canonicilor. Urmând un fel de democrație jucăușă, aplicată unor domenii aristocrate.

Nu voi da nume, dintr-o firească nevoie de a rămâne într-un spațiu de obiectivare, atât de necesar. Și dintr-o călduroasă înfrățire atât cu misiunea criticului român, cât și cu destinul poetului român. Nu pot să nu scot în evidență aici și una din cauzele evoluțiilor negative, derivând din faptul că, nu rareori, legătura corectă între autor-editor-critic este puternic perturbată de piața și circuitul cărții din România de azi (tipărire, difuzare, reclamă), lucruri care fac ca multe cărți bune să nu ajungă la public sau la critici, ori tirajele mici să nu poată parcurge drumurile fizice necesare pentru validări la aceștia.

Un alt fenomen ce produce consecințe în buna situare valorică ține de politizări sau de apartenențe la grupuri de lobby, ducând la omerte, ori favoritisme și supraevaluări, toate generând un mecanism de alterare a dreptei judecăți și de inducere în eroare, printr-o conflictualitate mocnită, perdantă.

Pe de altă parte, literatura română, săracă în susținere reală, lăsată cumva în cădere liberă în ultimele trei decenii (de parcă nu ar fi un vehicul major al identității și supraviețuirii naționale), este concurată la ea acasă de fluvii de producție de carte străină, ce au în spate și un suport material puternic, și o reclamă colosală, ce le fac imbatabile, dar nu întotdeauna prin valoarea reală, cât prin presiunea de piață. În tot acest timp, educația deficitară în limba română a înghețat tipul de sensibilitate, de receptare poetică și publică la nivelul lui Eminescu sau al lui Nichita, antrenând o scădere drastică a interesului pentru poezia română contemporană. Nu în ultimul rând, știm atât de mulți poeți excepționali români care sunt abandonați neantului unei tranziții canibale, în timp ce o uriașă corabie de poezie proastă este descărcată zilnic pe falezele accesibile ale prostului gust și ale kitsch-ului omniprezent.

Repet, însă: ar trebui ca și alte grupuri de gândire din România să propună astfel de proiecte similare celui de la *România literară*, care să fie centrate pe dezbatere serioasă și pe re-lecturi valorizatoare (pe care însuși domnul Nicolae Manolescu le-a susținut, nu o dată, ca și Monica Lovinescu, și în ton cu toate marile culturi ale lumii). Nu listele canonice sunt problema, ci filtrele analitice și abordarea în cheia venerării de moaște a valorii și a autorilor români.

5. Peste 20 de ani, există și șansa unei modificări cutumiare. Ar fi benefică maturizarea spiritului românesc, desprinderea de amprenta fascinaților protocroniste sau a teribilismelor de grup ori propagandistice, născute din

scurta noastră istorie majoră, din izolarea geo-politică recentă (pe care sincronismul palid nu a rezolvat-o), dar și din direcțiile ulterioare, nu întotdeauna faste. Este de așteptat ca, dacă vom avea un curs al evoluției mai bun, accentul necesar să se pună pe cercetare, pe exegeze, pe continuitatea definirii creației românești și prin solidaritate. Clasamentele, listele, topurile, challenge-urile ș.a.m.d., toate tentativele de realizare a unor unități de prestigiu și a unor taxonomii ar putea să producă surprize, prin abordarea construcției critice într-un mod mai consonant cu actualele exigențe: este vorba de dialogul cu modelele canonice europene, dar și de dialogul în interiorul modelelor canonice proprii. România abia a început să iasă din izolare.

6. Lista propusă de *România literară* nu rezolvă problema, nici nu o epuizează. Abia o formulează. Această listă ar trebui considerată ca un început, dar care să nu genereze ostilități și tensiuni, ci să nască demersuri ulterioare constructive. Ce beneficii ar urma de aici? Literatura română va câștiga, marea noastră poezie română sigur va fi mai bine apărată, iar spiritul critic certamente și-ar putea redobândi un grup de reprezentanți pe care i-au cam furat valurile tranziției...

IOAN F. POP

Singura impietate mi se pare a fi indiferența crasă față de literatură, de cultură în general, manifestată chiar de unii dintre cei care ar trebui să o susțină, să o promoveze pe criterii riguros estetice

1. La origine – pentru a face un mic excurs etimologic –, cuvîntul „canon” provine din cuvîntul ebraic *qaneh*, care desemna un fel de băț folosit ca unitate de măsură. În greacă se numea *kanon* și avea cam aceeași conotație. Teologia creștină l-a adoptat simbolic în stabilirea scrierilor nou și vechi-testamentare, disociind conceptual și revelatoriu între ce este acceptat și ce nu în componența corpusului biblic. Acest cuvînt este cel care împarte textele biblice în cele acceptate – canonice, și cele neacceptate – necanonice sau apocrife.

Rămînînd oarecum la semnificația acelorași termeni, trebuie reamintit că, în fapt, criticii sînt *apostolii* canonizării literare. Critica literară este canonizare în act. Scriitorii nu sînt decît niște bieți *ucenici* care bat spășiți la poarta canonizării. Ca atare, mi se pare că această listă canonică a fost publicată tocmai pentru a fi comentată, constituind o bază de discuție pentru confirmări și obiecții. De sacrilegiu nu poate fi vorba, pentru simplul motiv că nu se referă (încă) la sfintele moaște... literare. După cum mi se pare total îndreptățit demersul canonic inițiat de o revistă de prestigiu cum este *România literară*. În afara unor comentarii și evaluări critice, chiar și literatura devine o simplă pălăvrăgeală. Singura impietate, în momentul de față, mi se pare a fi indiferența crasă față de literatură, de cultură în general, manifestată chiar de unii dintre cei care ar trebui să o susțină, să o promoveze pe criterii riguros estetice. În rest, totul e posibil, dacă ne plasăm în valorizarea fenomenului literar, chiar și erorile, micile aranjamente și coterii. Credibilitatea generală a actualei liste este dată de suma credibilităților personale ale celor care au participat la alcătuirea ei. Orice listă presupus canonică se construiește, dincolo de prezumtiva obiectivitate, pe o seamă de subiectivități, pe supraevaluări și subevaluări, pe simpatii și antipatii, pentru că este făcută de oameni, și nu de zei.

2. Adevărul, în literatură, este un concept greu de definit, acesta dînd mari bătăi de cap chiar și filosofiei. Mă tem că literatura lucrează mai mult cu aproximări și cu *postadevăruri*. Ca atare, orice canon care vizează ierarhia literară este oricînd contestabil, atitudine în care contează asumpția și tăria argumentelor mobilizate împotriva lui. Cît privește lista canonico-poetică în discuție, trebuie să recunosc că m-a lăsat destul de indiferent, dată fiind marginalitatea noncanonică în care trăiesc și scriu, deși am publicat, printre altele, mai multe cărți de poezie bine primite de critica literară. Glumind puțin, aș putea spune că eu mizez mai mult pe rigoarea canonului de apoi...

3. Privit din punct de vedere strict conceptual, canonul este o *unitate* de măsură a literaturii (poeziei, în cazul nostru). Pentru mine, poet canonic este acela care re-inventează poezia într-o manieră profund personală, cel care scrie din adîncurile de-ne-descris ale ființei, mizînd total pe autenticitate, cel care rămîne imun la sirenele succesului facil și la aranjamentele de culise. După criteriile cu care judec eu poezia, m-aș bucura dacă cei 100 ar fi, cu toții, nu doar poeți canonici, ci poeți pur și simplu.

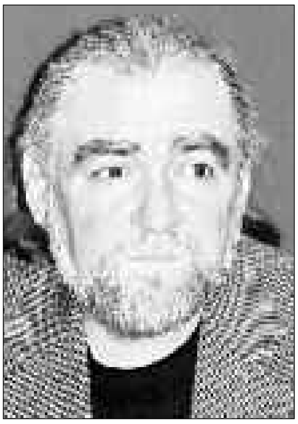
4. Ca orice listă, și aceasta conține, în mod evident, poeți de valori diferite, unii chiar discutabili, care pot fi oricînd înlocuiți cu alți poeți de alte valori diferite. Fiecare critic și poet își poate face, dacă dorește, propria listă canonică de uz personal cu care să se prezinte la judecata de apoi a literaturii. Numai că literatura (poezia), cu tot subiectivismul inerent unei asemenea ierarhizări, trebuie să aibă un criteriu axiologic, un tablou general care să îi surprindă relieful la un moment istoric dat, pentru a ști aproximativ pe ce lume literară trăim. Unul făcut de criticii cei mai avizați, de cei care înțeleg fenomenalitatea actului scriptural în profunzimea lui. Altfel, există riscul să ne credem buricul literar al pămîntului. În rest, în singurătatea și în solipsismul nostru, putem considera că sîntem geniali cu toții. Pe de altă parte, nici criticii literari nu trebuie să lase impresia că sînt niște *gropari* care împart locuri canonice de veci într-un efemer cimitir de cuvinte.

5. Nefiind viitorolog, nu știu ce se va întîmpla peste 20 de ani. Presupun că se vor face alte liste canonice, cu alți poeți de valori diferite, care, probabil, vor reține cîteva nume din actuala listă, dar vor recupera cîte ceva și din

numele omise acum. Şi uite aşa, din canon în canon, poezia română se pune bine şi cu clipa, şi cu veşnicia! Ajuns aici, cutez a formula o posibilă definiţie a canonului literar românesc: el este raportul dintre ceea ce reţine critica din ceea ce ar trebui uitat şi ceea ce uită din ceea ce ar trebui să reţină.

6. Cînd meditez la canoniada canonului literar actual, care are de decelat între exuberanţa mediocrilor şi sfiala celor valoroşi, între tendinţe estetizante şi seducţii ideologice, între modern şi postmodern, între naţional şi universal, mă încearcă o grea melancolie... Totuşi, această listă canonică este utilă pentru că ne arată nu doar *peisajul* poetic aflat în continuă mişcare, ci şi cît de greu este să evaluezi obiectiv un tărîm al subiectivităţii şi inefabilităţii. După cum ne revelează *cît,* şi mai ales *ce* s-a înţeles din fenomenul poetic românesc derulat în cei o sută de ani. Oricum, cei care nu am prins *trenul* actualului canon putem cocheta direct cu eternitatea...

ILIE CHELARIU

Am renunţat de mult timp să mai bag în seamă aceste triste personaje care manipulează literatura noastră şi le merge...

1. 100... Pare un titlu de tabloid. Să fim serioşi, fiind vorba de poeţi, totul este relativ... De ce nu 99?! Sau 101?! Sau 1001, de basm, dacă tot este vorba de revista care reflectă opinia unei structuri de putere ce visează că reprezintă literatura română actuală, dar nu este decât o reţea osificată şi arogantă?! Mai bine mă duc să mă uit la filmul „Toţi oamenii preşedintelui”... Mai util!

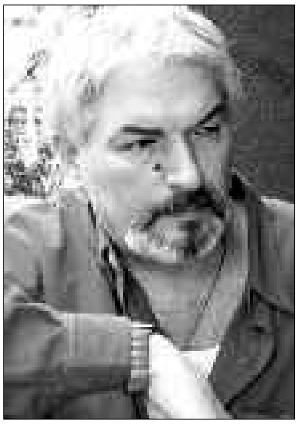
2. Trebuie definit termenul de „valoare”. Valorile de la curte? Valoarea alor noştri, care sunt mai valoroşi decât restul valorilor? Sau, să fim mai aspri: valorile gerontocrate răsărite din decenii de tămâieri reciproce? Valoarea ţucălarilor (foşti doctoranzi, premiaţi de proximitate, politruci, descendenţi)? Valorile din Bucureşti (cum se ştie, aici se află jumătate din totalul membrilor U.S.R.)?

3. Refuz să comentez liste cu poeţi. Mi se pare indecent!... Recunosc, am şi eu preferinţe, dar sunt personale. Just feeling, frate!

4. Întrebarea ne trimite la cântărit poeţi. Cam ceea ce ar dori cei care au publicat lista. Cu uşurinţă aş putea să dau o masivă listă suplimentară, dar am renunţat de mult timp să mai bag în seamă aceste triste personaje care manipulează literatura noastră şi le merge, pentru că scriitorul român devine, pe zi ce trece, omul patapievician: o umbră fără schelet.

5. Generaţia 2000? KKT, WTF, LOL, OMG etc. Cei care vor renunţa la prezervativele literare vor reuşi să nască şi ei liste. Dar, nu vă faceţi griji, deja se vede, unii, cu vreun premiu, un post sau o bursă, s-au dat pe brazdă şi vor duce mai departe învăţăturile marelui Mao, care, mai ştii, peste 20 de ani va fi, chiar şi îmbălsămat, tot acolo!

ANDREI ZANCA

Poetul mai degrabă scapă canonului, decât să-i aparţină

Fiind plecat pentru câteva ore, vă răspund abia acum, lucru care deţine însă avantajul spontaneităţii, nu-i aşa? Îmi asum acest risc şi voi răspunde în bloc la toate întrebările dumneavoastră.

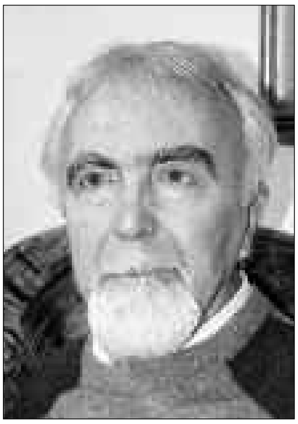
O listă canonică aduce pe tapet mereu, chiar dacă doar subconştient, noţiunile de *consacrare, mediatizare*, ca şi o comodă preluare automată a unora şi altora dintre cei mereu evocaţi *ca repere*. Pe de altă parte, dacă s-ar fi făcut un canon al poeţilor minori, lucrurile ar fi fost mult mai dificile, nu-i aşa? Acest lucru ar fi resuscitat o regândire, un travaliu mai adânc, mai rafinat şi mai puţin automat, deci unul *în timp* al celor listaţi. Oricine are dreptul astfel de a comenta o listă canonică, orice, cu condiţia să nu alunece încet şi prin habitudinea insidioasei, odioasei „corectitudini politice” (şi a altor... vicii şi slăbiciuni), prezente în toate departamentele, într-un soi de „autocenzură”. Impietatea apare atunci când în evaluare se insinuează resentimentele personale în faţa unora şi altora. De aceea am evitat mereu să pomenesc nume, preferând să circumscriu în adâncime un fenomen, fiindcă cei ce-l reprezintă sunt interşanjabili în cazurile răuvoitoare şi de prisos a mai fi numiţi în alte cazuri, datorită valorii lor incontestabile şi a certificării opiniilor lor mai degrabă prin citate. Se ştie de altfel că au fost cazuri, în timp, când au fost descoperiţi după lungi decenii poeţi care au răsturnat total canoanele, intrând în top, situându-se brusc în vârful piramidei. Lucru care denotă astfel carenţele oricărui demers de acest fel, ce îndeobşte se aplică unor cai de cursă.

Să fii un poet canonic aduce cu sine pentru public, mai degrabă, un suflu, o adiere de raclă, publicul preferând riscul noului, al proaspătului. De aici şi faptul că parcurgând lista canonică, dacă ea trezeşte la pomenirea numelui poetului ghesul recitirii lui, în mod paradoxal, el mai degrabă scapă canonului, decât să-i aparţină. Întrebările referitoare la „evaluatorii canonului” şi la „poeţii care nu merită să figureze în ea” nu fac decât să releve subiectivitatea întocmirii unui asemenea canon, însă oferă şi avantajul unei selecţii naturale, ca de la sine, a celor omişi, revelarea lor automată, fără de evaluatori, drept valori certe şi ignorate. Tinerii stau sub dictatura modernităţii, nu atât a reînnoirii, cât mai ales a

deconstrucţiei şi a negării de valori, dintr-un spirit de frondă, lesne de înţeles. Treptat şi în vreme ei vor redescoperi cu uimire pe unii din cei pe care i-au aruncat pe atunci din elan juvenil la coş. Orice listă este ca o plasă de pescar, care reţine peştii mari şi prin găurile căreia scapă peştii cei mici, cu nimic mai puţin gustoşi, ori mai lipsiţi de... valoare prin „micimea" lor, ba deseori, dimpotrivă.

În altă ordine de idei, ultimul cuvânt la propunerile evaluatorilor îl joacă şi procentajul repetării de către fiecare evaluator a unora, îndeobşte a celor consacraţi, lucru care acţionează fireşte în defavoarea celor ce apar la toţi evaluatorii sporadic şi în procentaj mic, şi care astfel duce la înlăturarea lor din listă. Pe de altă parte, toate acestea îmi aduc aminte de o vorbă celebră a lui Mallarmé, care profesor fiind şi având la cursuri şi elevi de culoare pe care îi punea să scrie la tablă cu creta, a exclamat: *„Mă topesc de plăcere când văd un negru exprimându-se în alb!"*

ION LAZU

Poezia canonică şi avatarurile ei...

Din mai multe motive ce poate vor ieşi la iveală până la sfârşitul acestui text, am ezitat să dau curs amabilei invitaţii a poetului prieten Virgil Diaconu de a mă pronunţa în chestiunea poeziei canonice din ultimii 100 de ani. Văd că între timp, deşi crezusem că lucrurile vor fi puse la punct în doi timpi şi trei mişcări, discuţiile se înteţesc, iau amploare, ca un rug ce se iscă din câteva scântei - cele şase întrebări -, dar tinde să se ridice asemenea unui stâlp de foc. Şi asemenea unui mare rug, tot aşa şi comentariile ce se adună între paginile revistei piteştene, de vreo cinci luni deja, tind să capete un aer de exhaustivitate (...). De data asta, constat cu mulţumire, impresia este că ne putem pregăti de lectura unei *cărţi* bine constituite, cu toate atributele atractivităţii, diversităţii şi imprevizibilului.

Acum, la obiect. Ce-aş putea spune eu (interesant, la obiect şi distinct) despre poezia canonică din cei 100 de ani de la Marea Unire – şi despre cei 100 de poeţi care i-au pulsat talent în artere, faţă de cele deja afirmate? Căci nu-mi găsesc nicio îndreptăţire să vin cu păreri în privinţa stării poeziei noastre, fie ea şi din ultimii cincizeci de ani, când ştiut este că nu sunt nicicum critic literar şi nu mi-am câştigat în niciun fel statutul de exeget al poeziei contemporane... Iar despre mine ca poet (căci şi unii poeţi au fost chemaţi să-şi spună părerea), cine mai ştie?

Ce-i drept, am debutat cu câteva grupaje de poezii, în toamna lui 1964, şi chiar aş fi perseverat întru poezie, geolog însingurat şi supirant... numai că..., numai că, la editura bucureşteană era mare aglomeraţie, tinerii de la jumătatea anilor '60 nu-şi mai dădeau rând... Fusese ivirea fulminantă a lui Labiş, după mine un talent încă neegalat în ultima jumătate de secol. Apoi, la un lustru distanţă în timp, în marele gol lăsat prin tragica lui dispariţie, şi-au făcut loc în prim-plan Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ilie Constantin; apoi Ana Blandiana, Grigore Hagiu, Constanţa Buzea, Gabriela Melinescu, dar şi Ioan Alexandru, Gh. Pituţ, Ileana Mălăncioiu, dar şi Păunescu, Mazilescu, Cusin, Mircea Ciobanu, Dan Laurenţiu, Marius Robescu. Şi câţi alţii, împingându-i în plan secund pe Andriţoiu, Tomozei, Cârneci, Brad, Zilieru, T.G. Maiorescu etc. Or, în acest context performant, nu mai era loc pentru cineva care venea cu amatorisme, în orice caz cineva având o meserie care îl ţinea departe de lumea revistelor şi se dezinteresa de succesul literar. Şi fapt este că volumul meu de poezii, depus pe la sfârşitul anilor '60, mereu amânat, mereu împrospătat cu noi grupaje, a fost să apară abia în 1982, ceea ce m-a făcut să-l intitulez *Muzeul poetului*. În contrapartidă, aşteptându-mi rândul la poezie, am început să scriu proze scurte, la sugestia lui George Bălăiţă, care mă debutase liric la revista *Ateneu*. Şi în 1970, deodată cu premiul I la scenarii de film, îmi apare prima carte de proze scurte, în anul următor un mic roman, iar peste opt ani un al treilea volum, prin susţinerea fermă a lui Mircea Ciobanu; căci, ghinion!, nimerisem pe o listă neagră, după ce Europa liberă îmi lăudase cele două cărţi de proză... Parcă respectând decalajul de 15 ani între redactare şi editare, al doilea volum de poezii mi-a apărut abia în 1996; şi au urmat alte trei volume de poezii. Dar proza mă acaparase, am scris cele patru-cinci romane, printre care *Veneticii* s-a bucurat de bune aprecieri. Să spun că poetul ignorat de redacţii se răzbună în proză ar fi cam mult; voi întoarce puţin lucrurile, spunând că în prozator persistă, oricât de bine tăinuit, fiorul liric.

Fapt este că scriitorii generaţiei mele au fost striviţi „sub vremi", indiferent de ce susţin unii şi alţii, lăudându-i şi scuzând fostul regim, ori acuzându-i de trădare, colaboraţionism etc. (Aici s-ar deschide alt subiect de discuţie, poate tot în *Cafeneaua literară*...). Iar succesul lor indubitabil, care şi astăzi miră pe mulţi, un lirism la nivel european, spun asta fără ezitare, li se datorează în întregime; dar nu vom uita nici faptul în sine că pe-atunci literatura reprezenta, şi nu doar la noi, oprimaţii lagărului socialist, o miză umană la vârf. Pentru autor, dar şi pentru cititor. Sunt nevoit să spun un lucru care nu prea convine confraţilor: anii '60-'80 ai trecutului secol reprezintă perioada unei maxime efervescenţe literare-culturale; atunci s-au scris marile cărţi, atunci au activat marii scriitori de după Al Doilea Război Mondial.

În ce priveşte arhiva mea, constat că poezii date deoparte din volumul de debut de redactori oportunişti stau foarte bine şi astăzi în antologia mea: *Eu scriu la lumina mâinii mele*, 2012. Tot aşa cum prozele ce mi-au fost date deoparte din primele volume, inclusiv din *Blana de viezure*, 1979, stau fără discrepanţe lângă scrieri ale deplinei maturităţi, vezi *Tinereţea pe sfârşite,* 2013 - şi nu-l pot nicicum suspecta pe Mircea Ciobanu, fără îndoială un mare scriitor, dar şi cel mai important editor al nostru de după Război, că n-ar fi apreciat prozele date deoparte, când ştiu prea bine ce probleme ne făcea tuturor cenzura. Şi astfel, poetul ce mă consideram în continuare şi-a scris cărţile de proză, bucurându-se fără rest de marile performanţe lirice ale poeţilor din generaţia sa, cei despre care deja am amintit.

Nu sunt afirmaţii de circumstanţă, ele reprezintă convingerea mea fermă, şi una dintre dovezi ar fi de găsit în

modul cum eu însumi, din afara studiilor filologice, însă îndrăgostit de „slova tipărită”, i-am îndrăgit pe autorii români, desigur în primul rând pe poeți – și am scris empatic despre dânșii, de exemplu în cartea *Calendarul scriitorilor români*, I, II, III, 2000 pagini, la an 2015. (Subliniez, cartea cu pricina are structura unui calendar, pentru bunul motiv că textele au fost mai întâi postate pe-al meu blog de scriitor, ca o dovadă de prețuire a autorilor de valoare și din dorința de a-i pune în pagină, cu mijloacele de ultimă oră pe care le avem, pe scriitorii care merită atenția, prețuirea și recunoștința noastră. Așa cum, tot din drag de literele române, am pus în București plăci memoriale pentru nu mai puțin de 210 scriitori.)

Veți spune: dar n-avem destule dicționare? Avem, însă cercetându-le atent îți dai iute seama că „noi n-avem nemți”, după o exprimare cum nu se poate mai exactă a lui Arghezi. Dicționarele noastre, cu 60-70 de autori, toți critici și istorici literari vestiți, toți profi univi și toți doctori, și „lucru tare cu-nțeles”, toți prezenți în lucrarea respectivă, au, vai, lacune mari, de fapt impardonabile! Însă dacă o astfel de lucrare, fie și mai redusă ca proporții, ar avea un singur autor, lumea i-ar sări de gât, dar ce zic eu?, l-ar aneantiza... În primul rând, s-ar scandaliza cei 60-70 de specialiști în domeniu. Dar așa, în situația când ei înșiși sunt coautori la greșeli impardonabile, cine și cui să-i mai sară la beregată (stilistic vorbind)? Avem destule istorii literare, veți zice... Cu toată sinceritatea vă spun că toate aceste istorii, prezentate la apariție drept evenimente cruciale și chiar mai mult de-atât, sunt în fapt doar niște tentative eșuate. Sunt, printre altele, dovada peremptorie că la ora actuală, la stadiul în care a ajuns literatura națională, o istorie a literaturii noastre nu mai poate fi scrisă de o singură persoană, fie și strălucită, superdotată, superacreditată etc.

Și acum, pe puncte:

1. Da, este cazul să comentăm fără sfială, în mare amănunțime și din toate direcțiile această listă canonică a celor 100 de poeți din ultima sută de ani. Dovedind încă o dată că nu degeaba ne-am livrat integral literaturii, renunțând la marile ispitiri ale vieții gregare, singura abordare ce asigură fericirea. A fost o idee bună a staff-ului Uniunii noastre, care cam la atât și-a limitat implicarea la sărbătoarea centenară.

2. Fiind 35 de evaluatori, critici, istorici literari, dar și poeți ca atare, nu cred că puteau fi evitate eficient toate diferențele de opinie, inclusiv unele diferențe de statut valoric ale decidenților. Sigur, unii poeți fiind și activi comentatori de poezie, editori etc., poate ar fi fost cazul să lipsească dintre evaluatori, căci asta le-a anulat șansa de a fi ei înșiși nominalizați; dacă nu cumva lucrurile stau altfel...

3. Dacă toți cei 100 de poeți sunt cu adevărat canonici... Majoritatea da, nu însă chiar toți, cum și era de așteptat... Și ca să trecem de generalități, în ce mă privește, cum au opinat deja alți comentatori, aș fi tras cu dinții ca dintre canonici să nu lipsească Octavian Goga și, de asemenea, George Coșbuc, poate cel mai talentat poet de după Eminescu. Mă gândesc cu spaimă ce ar fi fost anii mei de formare fără poeziile lui Coșbuc; ce ar fi fost educația spirituală a întregii noastre națiuni, înainte de Al Doilea Război Mondial, dar și după aceea, de fapt?!

N-aș fi trecut printre canonici pe Maria Banuș, deși nu ignor debutul ei cu *Țara fetelor*, nici traducerile din marii lirici germani – am avut în vedere aceste aspecte când i-am pus o placă memorială, cum i-am pus și lui Mihai Beniuc, însă tot pentru alte considerente scriitoricești, iar nu pentru că l-aș considera poet canonic, asta nicidecum! Nu o consider canonică nici pe Nina Cassian, dar nici pe divinul critic, G. Călinescu, poet de tot modest, ca să nu spun mai mult. În schimb, l-aș fi propus/susținut pe poetul Valeriu Ciobanu, mâna dreaptă a Divinului, la catedră, apoi la institut, poet ocultat cu dinadins, care n-a publicat chiar nimic sub comuniști și căruia, la vreun deceniu de la moartea-i pretimpurie, colegul Dinu Pillat i-a scos o plachetă, după alți 15 ani eu însumi a doua plachetă; ca abia în 2017, la centenarul nașterii, să-i editez o antologie de peste 300 de pagini: *Cântece de zgură*, poezii fulminante, care au stârnit admirația puținilor care mai citesc azi poezie. Nu i-aș fi canonizat nici pe N. Prelipceanu, pe Sorin Mărculescu, G. Chifu, Eugen Suciu, nici măcar pe Cărtărescu, la o adică, nici pe Iaru și Gârbea.

Și să nu credeți că n-aș fi avut alte nume pe care să le propun/susțin! O dovedește abordarea mea din *Calendarul scriitorilor români*, trei volume, 2000 pagini, la an 2015. Iată, concret, cum se prezintă lucrurile pentru luna ianuarie (am respectat data nașterii sau a morții autorilor): 1 01. Emil Brumaru, T.T. Coșovei; 2 01. Aron Cotruș; 4 01. Nora Iuga; 5 01. Leo Butnaru; 6 01. Ion Minulescu; 7 01. Ștefan Baciu; 8 01. Lucian Vasiliu; 11 01. Leonid Dimov; 13 01. Dan Botta; 23 01. Ileana Mălăncioiu... Deci pentru luna ianuarie am 11 nume coincidente cu cele de pe Lista canonică; pare mai curând o imitație după..., dacă de fapt n-am ști că textele mele sunt datate 2015, dar scrise imediat după 2011, când am dat drumul seriei *Scriitorul zilei/Poetul zilei* de pe-al meu blog... Și nu înseamnă că pentru zilele din ianuarie nu am postat alte 10 nume ce pot sta cu cinste alături de cele ale canonicilor 100! În luna februarie sunt coincidente chiar 13 nume, nu le mai înșir aici: Maniu, Mugur, Philippide... În martie, alte 11 nume coincidente. Ce-ar reieși din aste exemplificări? Că pentru cele 12 luni ale calendarului meu, i-am avut în vedere cam pe toți „cei 100, cei 100”, vorba tot a lui Labiș, nu? Iar de cercetăm lista scriitorilor cărora le-am pus plăci memoriale (vezi *Odiseea...,* 2012 - tot Maniu, Mugur, Philippide...), reiese cât se poate de clar că și opțiunile mele au mers către cei din lista canonică.

O mențiune specială ar fi pentru cei opt poeți de pe Lista canonică, participanți activi la Marele Război al Întregirii și care, în această calitate, sunt inscripționați pe o altă Listă (a mea), tot centenară, a celor 120 de scriitori combatanți. Această Placă centenară va fi amplasată la Biserica Sf. Gheorghe Nou, deci la Kilometrul Zero al României, pentru că în mintea mea lucrurile astea sunt indisolubil legate și pentru vecie.

O precizare: nu cred că e cazul ca un A. E. Baconsky să fie contestat, numai din cauza poeziilor sale „pe linie”, din proletcult. Era cu 10 ani mai mare ca mine și trebuia să debuteze cumva. Însă de îndată ce a fost posibil, a „schimbat foaia” și am avut noi toți o poezie baconskyană de excepție, la nivel european, nu altfel! Lucrul ăsta nu poate fi contestat. Idem, în cazul Blandianei. Nu-l scoți din literatură pe Marin Preda pentru că a scris *Ana Roșculeț*

sau *Ferestre întunecate*, căci fără acest tribut, plătit cu scrâșnete, n-am fi avut *Moromeții, Marele singuratic, Cel mai iubit dintre pământeni*, precum și alte câteva mari romane apărute după proletcult; fără de care ce-ar fi literatura noastră?!

4. Ca să continuu cu poeții care ar fi meritat să acceadă pe Lista canonică (l-am numit deja pe Valeriu Ciobanu), adaug, pentru ianuarie: Tudor George, Victor Eftimiu, Virgil Gheorghiu, Alexei Mateevici, Gh. Pituț, Adi Cusin, Octavian Soviany, Liviu Antonesei, Gh. Istrate, Leonida Lari, Th. Damian. Dar și Virgil Diaconu, Radu Cange, Adrian Alui Gheorghe, trei dintre argonauții temerari ai ultimelor trei decenii. Și ar mai fi (după listele mele...).

5. Nu prea văd rostul întrebării cu... Lista canonică de peste 20 de ani... Din câte-mi dau seama, starea poeziei de la granița mileniilor nu era mult diferită de cea din prezent, care, prin milenariști, nu a prea adus substanță, ci doar a mimat feluri și feluri de înnoiri... (reanimate după exact un secol.) Cred că peste alte două decenii, cercetătorii serioși ai literaturii se vor referi tot la starea poeziei de dinainte de internet...

6. Dacă lista canonică este mai bună decât alte topuri? Da, cred că este ceva mai conformă cu starea la zi a poeziei. Sigur, bine ar fi fost să ni se spună (sau mi-a scăpat mie?) cum a luat naștere această listă, care cu dinadins cată să evite reacțiile adverse, suspiciunile, contestările, nereușind decât parțial, cum s-a văzut... A fost vorba de o listă inițială, întocmită în redacție, sub girul dlui N.M. și înaintată spre comentariu/evaluare celor 35 de evaluatori (aleși și ei tot de redacție, tot pe criterii așa-zis obiective)? Sau să fi rezultat această listă din cumularea propunerilor venite de la fiecare dintre cei 35? Vi se pare că e cam același lucru? Nicidecum! Căci una e să-ți dai cu părerea despre o listă propusă, cel mult străduindu-te să modifici cât de cât ordinea pe listă; și cu totul alta e să ți se ceară o listă personală. Nu? Ca să nu spun că, în acest al doilea caz, contează foarte mult cum sunt coroborate în redacție listele primite de la cei 35. Unii vor fi întocmit o listă descrescătoare, de la cei considerați eminenți la cei din plan secund și umplând apoi lista până la o sută – dacă toți ar fi urmat această schemă, mai treacă-meargă, cumularea rezultatelor nu ar fi prea diferită de evaluările individuale; cu totul altceva e să dai o listă în ordinea debuturilor, cum e chiar Lista Canonică publicată de *România literară*, și să prelucrezi 35 de liste întocmite pe acest criteriu... Și apoi, listele astfel preluate vor fi fost sub semnătură, ori „anonime"? Fel și fel de întrebări, nedumeriri, din bucătăria unei competiții. Cel puțin mie îmi este clar că dacă vreunul dintre poeții desemnați ca evaluatori s-a trecut în fruntea listei (și a reușit să-i atragă de partea sa pe încă vreo doi-trei), atunci această simplă manevră omenească, iar mai propriu spus: dâmbovițeană, îl va fi adus pe Lista celor 100 pe cineva chiar drastic depunctat de ceilalți vreo 30 din comisie. Posibil, în cea mai bună dintre lumile posibile...

Am avut această experiență: mai acum vreo șapte-opt ani, de nu și mai mulți, redacția *Contemporanul* a lansat o provocare, una singură, către nu mai puțin de 167 critici literari, scriitori etc. (mie nicidecum...): Dați-ne o listă de 10 scriitori care ar merita să ajungă la Academie! Și cei 167 critici întrebați s-au executat, cu câteva abateri de la regulă: trei-patru dintre ei au dat liste de doar patru-cinci nume, vrând să dea impresia de maximă exigență, când în fapt doar au încurcat lucrurile... Alții, nu chiar puțini, au dat liste de 13-15 sau și mai multe nume. Cum să aduci toate aceste date la același numitor, astfel încât să dai o listă corectă a celor 10 agreați/doriți la Academie? Redacția a publicat toate răspunsurile, la sfârșit și lista celor 10 fericiți, desigur spre bucuria câștigătorilor. Cum nu se poate mai frumos, veți zice. Însă pe mine, cel puțin,

m-a deranjat faptul în sine că în fruntea listei finale se aflau anume criticii literari, iar în total, din cei 10 propuși, șase erau critici. Măi, să fie! Unii duc greul prozei-poeziei-dramaturgiei, iar criticii de pe marginea trebii culeg laurii! Am luat lucrurile la bani mărunți, inginerește, și le-am trimis un text de corijare, pe care l-au publicat întocmai. Și, cum-necum, acele estimări s-au și adeverit. Avem o nouă promoție de scriitori academicieni!

Iar acum, dacă avem și Lista Canonică a celor mai buni poeți din literatura noastră, punând definitiv lucrurile în ordine, ce ne-ar mai trebui, Doamne sfinte? Poate ne-ar cădea bine anume încremenirea în timp: lucrurile în poezie, în literatură și în toată viața socială să rămână cum au fost, nu? Că teroarea ne vine chiar de la faptul că a survenit un colaps al literaturii scrise, ca să nu mă refer la cultură în ansamblul ei. Nu se mai scrie o mare literatură, nu mai apar mari opere, mari nume de scriitori, alt Mann, alt Hemingway, alt Faulkner..., pentru răul motiv că nu mai există o mare masă de cititori; nici tiraje, difuzare, librării, biblioteci. Dante, Cervantes, Goethe, Balzac, Zola, Tolstoi, Dostoievski, etc. nu pot exista în lipsa unei mase mari de cititori, la scară planetară. Când absolut toată lumea, de la academician la analfabet, da, da!, a trecut pe tabletă... iar cale de întoarcere, ioc!

Și atunci despre ce vorbim?

OCTAVIAN DOCLIN

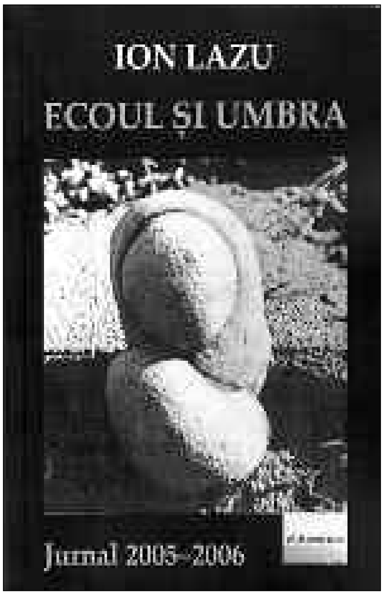
Așijderea

Într-o bună zi, stropită îndelung cu *votcă strong* și *rum cubanez*, l-am bruscat pe poetul Petre Stoica (*Nănașul* meu, eu – *Finuțul* lui), pe care, într-un răspuns la o anchetă a revistei timișorene *Orizont*, îl propusesem pentru Premiul Nobel, întrebîndu-l: cum te simți alături de prietenii tăi, Nichita, Grigore, Cezar, Anghel, dar mai ales alături de primul? *Ca și ei* – a venit prompt, scurt și concis răspunsul.

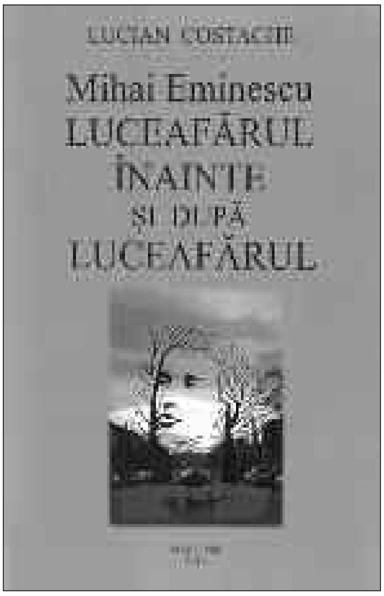
Și tot astfel răspunsul meu pentru *Cafeneaua literară* (incluzînd și urarea venind dinspre *Reflex*-ul reșițean, pentru – cel puțin – tot atîtea numere de *Cafenea* de acum încolo!), vizînd *doar* poeții generației mele, cuprinși în lista canonică. Felicitări și la mai mulți!

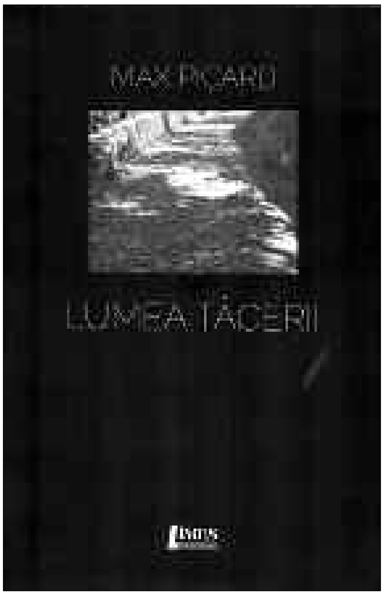
Reșița, 9 noiembrie 2019

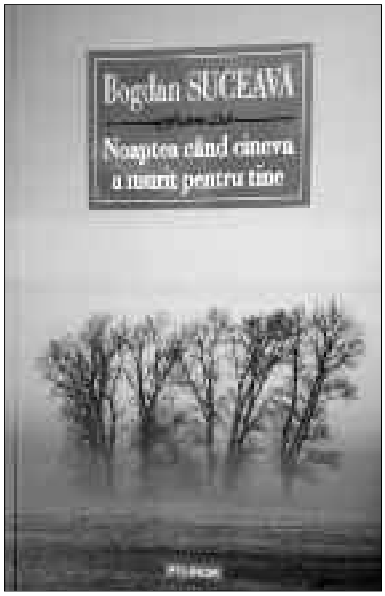

MIRCEA MUTHU
BALCANISMUL LITERAR ROMÂNESC
•
PANORAMIC SUD-EST EUROPEAN
CONFLUENȚE CULTURALE

ION LAZU
ECOUL ȘI UMBRA
Jurnal 2005–2006

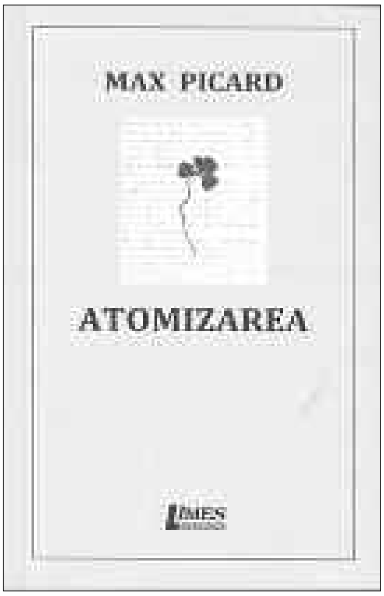

Alexandru Jurcan
După ce mă ucizi,
stinge lumina

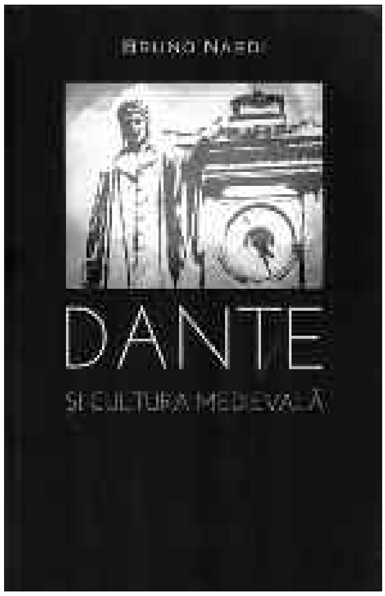

LUCIAN COSTACHE
Mihai Eminescu
LUCEAFĂRUL
ÎNAINTE
ȘI DUPĂ
LUCEAFĂRUL

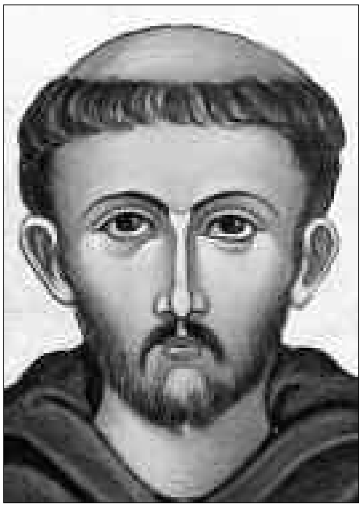

MAX PICARD
LUMEA TĂCERII

Bogdan SUCEAVA
Noaptea când cineva
a murit pentru tine

ION LAZU
Nu putem pleca toți
din România

MAX PICARD
ATOMIZAREA
LIMES

BRUNO NARDI
DANTE
ȘI CULTURA MEDIEVALĂ

SFÂNTUL FRANCISC DE ASSISI

Cântecul despre fratele soare

Preaînalte, Atotputernice, Bunule Stăpân,
Ale Tale sunt laudele, slava, cinstirea
și toate binecuvântările.
Numai Ție, Preaînalte, Ți se cuvin toate
și niciun om nu e vrednic să-Ți rostească numele.

Lăudat fii, Doamne, și fie lăudate făpturile Tale,
mai întâi fratele soare,
care ne dăruiește ziua și cu care Tu ne luminezi.
Frumos este și, strălucind măreț,
Te înfățișează pe Tine, Preaînalte.

Lăudat fii, Doamne, pentru sora noastră luna
și pentru stele.
Pe cer le-ai plămădit, limpezi și frumoase.

Lăudat fii, Stăpânul meu, pentru fratele vânt,
Pentru aer și pentru nori, pentru vremea frumoasă
și pentru orice vreme
cu care Îți ții Tu făpturile în viață.

Lăudat fii, Stăpâne, pentru sora noastră apa.
De mare folos este ea și-i smerită și neprihănită.

Lăudat fii, Doamne, pentru fratele foc.
Cu el luminezi Tu nopțile.
Frumos este și vesel și puternic.

Lăudat fii, Doamne, pentru sora noastră
maica țărână,
care ne ține și ne cârmuiește
și ne dă atâtea roade, ierburi și flori.

Lăudat fii, Doamne, pentru cei care iartă
din iubire pentru Tine
și îndură boli și nevoi.
Fericiți cei care le-ndură pe toate împăcați,
pentru că Tu, Preaînalte, îi vei încununa.

Lăudat fii Tu, Doamne, pentru sora noastră
moartea trupului.
Niciun om nu poate s-o ocolească.
Vai celor care mor săvârșind păcate de moarte!
Fericiți cei pe care-i va găsi păzind voia Ta sfântă!
A doua moarte de ei nu se va atinge.

Lăudați-L și preamăriți-L pe Domnul
și mulțumiți-I cu umilință!

GOTTFRIED BENN

Numai două lucruri

Trecând prin multe etape,
Prin Noi, prin Tu și prin Eu,
Înduratu-le-ai pe toate
„de ce?” – ntrebându-te mereu.

Copilărească-ntrebare!
Târziu ai priceput, în sfârșit,
c-ai în față doar-o-ngustă cărare:
- de-i vorba de gând, de patimi sau de mit –
să rabzi tot ce ți-a fost menit.

Fie trandafiri, zăpadă sau mare,
Orice-nflorește va păli odat’,
Există-ntre-ale lumii hotare
Numai golul și eul însemnat.

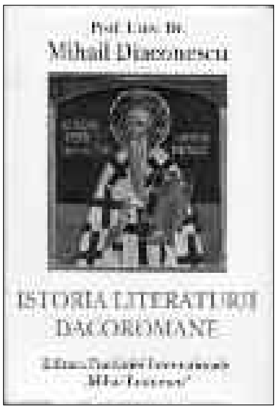
Traducere din limbile italiană și germană
de Alexandru MĂLĂESCU

O amplă sinteză a literaturii dacoromane, ca patrimoniu național și universal

Cea mai amplă și mai densă sinteză despre scriitorii dacoromani, *Istoria literaturii dacoromane* de reputatul universitar, estetician, critic de artă și romancier **Mihail Diaconescu**, apărută într-o nouă ediție, revăzută și adăugită (832 p.), în 2013 (prima ediție, 1999), impune comparația cu un alt monument al culturii noastre, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, din 1941, a genialului George Călinescu. Cele două opere au și fost puse în relație prin faptul că lucrarea despre literatura dacoromană din secolele I-VII constituie o completare a celei din 1941, axată pe literatura română modernă. Dincolo de contiguitatea dată de succesiunea tematică a scrierilor lor, între cei doi corifei ai istoriei literaturii autohtone există, însă, atât asemănări, cât și diferențe, și unele, și celelalte referitoare la modalitatea de abordare.

Cea mai frapantă similitudine este aceea că ambii autori, fiind și romancieri sau chiar, înainte de toate, romancieri, au conferit un caracter romanesc exegezelor realizate, în sensul că

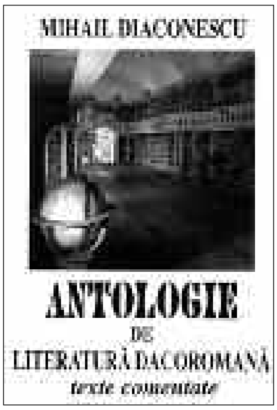
fiecare a urmărit operele analizate în succesiunea lor cronologică și în gruparea lor pe etape, școli sau genuri literare, astfel încât au surprins, odată cu originalitatea documentelor literare, și o anumită filiație de idei, și anumite constante ale acestora, integrându-le într-un tot unitar. În același sens, ambii autori și-au compus „romanele" dintr-o serie de „povestiri", în măsura în care au realizat medalioane pentru personalitățile prezentate, cuprinzându-le viața și opera. Analogă literaturii, construcția celor două opere după anumite reguli metodologice aparține însă științei, petrecându-se potrivit criteriilor istoriei literaturii, caracterul lor științific fiind atestat și de pasiunea pentru detalierea fiecărui medalion prin prisma contactului nemijlocit cu literatura investigată și a cunoașterii cvasi-exhaustive a bibliografiei de referință.

Principala diferență între cei doi mari istorici ai literaturii privind metoda de abordare a istoriei literare pleacă de la înțelesul deosebit pe care îl dau conceptului de literatură. Astfel, George Călinescu a considerat că literatura include numai operele realizate estetic, artistic și, de aceea, așa cum va preciza, în lucrarea sa *Istoria literaturii române*, „literatura religioasă" din secolele XV- XVII „a fost ca și înlăturată". În schimb, plecând de la faptul că în epoca de trecere de la antichitate la evul mediu nu se făcea distincție între literatură artistică și literatură neartistică, Mihail Diaconescu înțelege literatura veche în sensul cel mai larg, ca un *summum genus* (p. 205) care, pe lângă literatura propriu-zisă, artistică, cuprinde și celelalte forme de cultură cu care scrierile literare conviețuiesc și comunică. În plus, considerând că „istoria literară este un aspect particular al istoriei culturale, care, la rândul ei, este un aspect distinct al istoriei naționale și universale" (p. 198), el proiectează literatura dacoromană nu numai pe fondul biografiei oamenilor de cultură dacoromani, ci și în contextul mai general al epocii lor, al etapelor istorice în care au trăit și s-au exprimat.

Perspectiva sociologică asupra literaturii își pune amprenta și pe structura operei lui Mihail Diaconescu, care începe printr-o secțiune de *cronologie comentată*, de încadrare a literaturii daco-romane în evenimentele istorice petrecute între secolele I î.Hr. și VII, și continuă cu ecouri ale literaturii dacoromane și cu principalele referiri la aceasta până la zi (mai exact până în anul 2009). Este o secțiune pe cât de întinsă (pp. 15-190), pe atât de instructivă și necesară, pentru că permite cititorului să înțeleagă cum s-au produs romanizarea și formarea limbii române în viitoarele țări românești nu numai în perioada dintre războaiele daco-romane și retragerea aureliană, ci și ulterior, când romanii au păstrat strânse legături cu populația din teritoriile dacice, și, mai ales, rolul excepțional jucat de slujitorii bisericii creștine în plămădirea spiritualității neamului românesc.

La fel de importantă pentru soliditatea construcției istorico-literare diaconesciene este și secțiunea a doua, intitulată *Argumentum* (p. 193-253), unde Mihail Diaconescu își expune metodologia de factură sociologică, pe care am semnalat-o, privind relația literatură-istorie și caracterul sincretic al literaturii din perioada dacoromană, după ce, mai întâi, prezintă noutățile (nu puține) ale istoriei sale față de sintezele similare realizate de Pr. Prof. dr. Ioan G. Coman și Dr. Nestor Vornicescu, apoi conceptul de literatură *dacoromană*, cu care operează, sinonim cu cel de *literatură autohtonă din perioada dacoromană*, precum și speciile literare ale vechii literaturi și periodizarea acesteia. Despre conceptul de *literatură autohtonă din perioada dacoromană* autorul precizează că este mai cuprinzător decât cel de *literatură străromână*, prezent la Ioan G. Coman, ca genul față de specie,

întrucât semnifică luarea în considerare și a altor creații, „fiind vorba de creațiile culte în limba getică realizate de regele poet Cotys I și de Ovidiu, apoi de creațiile literare dedicatorii, în versuri (în hexametri) sau în proză, redactate în latina populară sau în greaca din secolele III-IV, în Dacia Romană sau în Scythia Minor” (p. 205), ca și de „actele martirice, lucrările catehetice, geografice, calendaristice, filosofice, teologice, paremiologice sau muzicologice” (p. 205-206). Despre „speciile literare cultivate în secolele III-VII în mediile intelectuale de la Carpați, Dunărea de Jos și Marea Neagră”, și anume: epigrama funerară, actul martiric, imnul, biografia, tratatul, dialogul, didahia, epistola, prefața explicativă, omilia, memorialul de călătorie, cateheza, autorul conchide că toate acestea „demonstrează gustul și orizonturile intelectuale ale celor ce le-au utilizat și, în mod deosebit, erudiția lor literară” (p. 207). Cât privește periodizarea literaturii autohtone din secolele I-VII, consecvent ideii sale potrivit căreia „istoria literară a fost și rămâne un aspect particular al istoriei generale a unui popor” (p. 209), autorul subordonează criteriul acestei periodizări criteriilor sintezei istorice și, în mod decisiv, celui teritorial și celui factual (al faptelor literare ca părți ale unor fenomene istorice mai cuprinzătoare). Astfel, distinge următoarele etape în evoluția creațiilor literare autohtone: 1) creațiile literare ale daco-geților, fie sub formă narativă, fie ca specii folclorice (mai curând presupuse, pentru că nu ni s-au transmis prin scris), la care autorul adaugă și creațiile culte în limba geto-dacilor ale regelui poet Cotys I și ale lui Ovidiu; 2) compunerile dedicatorii în proză sau versuri din Dacia Romană și Scythia Minor, din secolele II-III; 3) actele martirice, ca specie literară specifică

tranziției de la Antichitate la Evul Mediu, din secolele III-IV, și lucrarea *Cosmographia* a lui Aethicus Histricus, din secolul IV; 4) scrierile de orientare creștină din secolele IV-VII (din Evul Mediu timpuriu), realizate de membrii *Școlii de la Tomis* (câțiva episcopi tomitani și scriitorii Sf. Ioan Cassian, Sf. Dionisie Areopagitul – inițiator al teologiei mistice, Ioan Maxentus, Leontius Byzantinus – fondator al scolasticii) și de cei ai *Școlii de la Dunărea de Jos* (formată din scriitori ortodocși – episcopul Laurentius Mellifluus de Novae, Sf. Niceta de la Remesiana, Sf. Martinus de Bracara, dar și din scriitori eterodocși, precum și un eterodox revenit la ortodoxie – Germinius de Sirmium – și un migrator romanizat – scriitorul și istoricul Iordanes).

În același *Argumentum*, autorul trece în revistă și comentează scrierile românilor care s-au referit la literatura dacoromană, începând cu Cantemir, Gheorghe Șincai, Petru Maior și încheind cu o pleiadă de specialiști din secolul XX, la care adaugă și o serie de străini din același secol, astfel încât și despre *Istoria* sa se poate spune ceea ce afirma George Călinescu în *Prefață* la impresionanta sa *Istorie* din 1941: „Această operă nu iese din goluri. Ea reprezintă o jumătate de pas mai înainte peste munca onestă mai totdeauna, câteodată excelentă, a atâtor arhiviști și istorici literari”.

Pe fundamentele amintite ale primelor două secțiuni, Mihail Diaconescu ridică alte șase secțiuni în care analizează literatura dacoromană, urmate, în simetrie cu temeliile, de încă două secțiuni, ca un fel de cupolă a întregului său edificiu istorico-literar, pentru că se referă la aspecte comune literaturii dacoromane și la importanța acesteia pentru patrimonial național și universal.

În prezentarea generală de față, nu putem intra în analiza amănunțită dată de autor fiecărei etape a literaturii dacoromane și fiecărei personalități. Vom semnala numai distincția pe care Mihail Diaconescu o operează pentru prima dată în mod clar între *Școala literară de la Tomis* (secțiunea VII) și *Școala literară de la Dunărea de Jos* (secțiunea VIII), prima fiind unitară ideologic, ortodoxistă, iar cea de a doua duală, ortodoxă și eterodoxă, dar căpătând unitate prin durată (și, implicit, prin criteriul istoric) și prin criteriul geografic. Pentru surprinderea specificului fiecăreia din cele două școli, personalitățile reprezentative pentru o școală sau alta sunt prezentate cu principalele lor idei teologice, filosofice, etice, însoțite de citate și fragmente semnificative din operele lor fundamentale.

În considerațiile finale de ansamblu, Mihail Diaconescu susține și argumentează că literatura dacoromană, covârșitoare în limba latină și în mică parte în greacă, a constituit atât o sursă a istoriei limbii române (provenită din împletirea limbii geto-dacice cu neolatina învingătoare), cât și un aport la fixarea unor valori stilistico-expresive (ca sinonimia la Auxentius de Durostorum, eufonia și repetiția, respectiv anafora la Sf. Niceta, frazarea amplă și comparațiile homerice la Sf. Cassian, precum și un anumit *pattern scriptural* al latinei creștine, care s-a format inclusiv prin înlocuirea unor sensuri concrete ale unor cuvinte cu alte sensuri, abstracte).

Întreaga lucrare este străbătută de relevarea importanței literaturii dacoromane pentru patrimoniul românesc și universal, asupra căreia autorul revine și în final, prezentând numeroase date despre difuziunea operelor celor mai importanți scriitori dacoromani nu atât geografic, cât temporal, cum au fost lucrarea lui Aetius Histricus, *Cosmographia*, și operele lui Ioan Cassian, Niceta de Remesiana, Dionisie Areopagitul și Leontius Byzantinus.

Personalitate polivalentă, de factură renascentistă, domnul Profesor Mihail Diaconescu a adunat și ordonat un uriaș volum de informații despre literatura dacoromană, pe care a abordat-o din multiple puncte de vedere, de la substratul social-istoric la cel biografic, al vieții fiecărui scriitor dacoroman, și, pe acest fond, de la aspectul lingvistic la cel estetic și literar-artistic, argumentând importantul loc al acesteia în patrimoniul nostru spiritual, „marcat și susținut de *valorile Ortodoxiei*, de *fondul etnic geto-dacic* și de *caracterul latin* al limbii noastre” (p. 797). Pentru viitoarele investigații ale literaturii dacoromane, care vor beneficia, poate, așa cum se recomandă în prezenta lucrare, și de realizarea de ediții științifice ale tuturor scrierilor dacoromane, opera domniei sale rămâne cea mai complexă sinteză, deschizând în fața cercetătorilor mileniului al III-lea multiple perspective de valorificare.

Ioan N. ROȘCA

Rămân tot în poveste

Ies pietre ascuțite din prundurile șoaptei
Și aurite-n soare par vechea mea secure.
Zăgazurile vremii-s ninsori în calea faptei,
Iar gerul iernii noastre nu poate să le-ndure.

Lumina e tăișul din pietre ascuțite,
Zăgazurile vremii-s în gândul vechi din noapte.
Pe câmpul alb de geruri securile-s tocite
Și nu mai vedem, Doamne, lumina de aproape.

Și nu mai găsesc, Doamne, pierduta mea pădure,
Ascunsă-n depărtare cu floarea la urechi.
Înluminarea vremii-i tăișul de secure.
Răgazul ei din pânde sunt prundurile vechi

Plânge copilăria în neștiute gânduri,
Când totul ne desparte, când totul e uitare.
Rămân tot în poveste, pietrificat pe prunduri,
Rămân tot în uimire, ca apa din izvoare.

Ies pietre ascuțite-n zăpada înghețată
Și liniștea coboară în tainica pădure.
Eu nu mai găsesc drumul pe care-am fost odată
Și-n noaptea răcoroasă luna îmi e secure.

Pădurea tainică s-a depărtat în zare
Doar vraja ei mai bântuie în noapte
Căci totul e durere și totul e uitare
Iar foșnetul pădurii m-adună printre șoapte.

Să ne-mprimăvărăm în albe vise!

S-a trecut floarea sfântă de salcâm,
Iar teii-n clocot dau să înflorească.
În luna mai cu florile mă-ngân,
Căci floarea e odraslă-mpărătească.

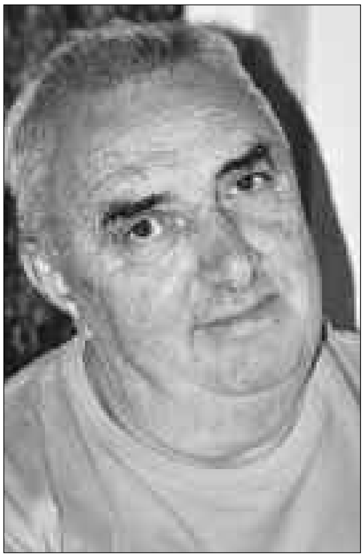
E-atâta frumusețe-n trandafiri
Veniți când iasomia cântă în lumină!
În primăvara caldă de respiri,
Simți aerul în haina lui divină.

Aș vrea să împart lumina iar cu voi
Și din petale s-aranjăm cunună
Acestor timpuri ce se nasc din noi -
O dragoste ce-n raze se adună.

Pe freamătul de vânt v-aștept. Veniți
Să ne-mprimăvărăm în albe vise!
Și-n freamătul de cer să devenim
O rugă-n pragul vremilor promise.

Înlănțuiți

Această clipă nu e trecătoare.
Ea nu se va face neant.
Voi ați plecat spre marea migrare,
Înlănțuiți unul de celălalt.

Clipa frumoasă rămasă-i în noi,
Pasăre vie pe reci necuprinderi.
Ea va păstra tot albul din voi,
Tot focul ce arde mocnit pe întinderi.

Tăcut este gândul în înserare
Iar luna măreață privește de sus.
Clipă rămasă în tristă uitare,
Ca anii frumoși ce veșnic s-au dus.

De-aceea dau totul pe clipa rămasă,
Suspendată-n neant, în acest anotimp,
Când totul se năruie, ea rămâne frumoasă
Și-nvinge reduta clădită de timp.

Firimituri

Întâmplările și miracolele din satul meu
nu mai interesează pe nimeni.

Întâmplările și miracolele din copilăria mea
au fost aruncate demult în țărâna amintirilor,
în praf și în cioburi.
Toate au fost demult.

Numai Domnul le ascultă cu atenție
și chiar îmi amintește amănunte demult uitate.

El mi-a păstrat firimituri de atunci
pentru lacomele păsări ale sufletului.

Tot satul meu scos la mezat în firimituri,
toată copilăria mea și amintirile mele
scoase la mezat, pe pervazul ferestrei.

Toate speranțele și iubirile mele
pe pervazul iluziei,
în satul meu dintre două râuri,
în satul meu dintre două cântece de mierlă.

Toate scoase la mezat în firimituri
pentru păsările văzduhului,
pământului, uitării...

Poveștile și întâmplările,
iubirile şi neiubirile, drumurile,
cărările acestui dor nebun după satul meu
dintre două rânduri,
după satul meu înconjurat cu brâul de dealuri,
cu brâul de păduri,
cu brâul de melancolie,
cu brâul de iubire,
satul meu de munte dintre două ape
care seacă vara pe arşiţă.

Satul meu de munte,
răsărit precum cântecul mierlei,
precum cântecul privighetorilor noaptea,
precum susurul izvoarelor.
Tot satul meu, un tăpşan de firimituri
servite păsărilor văzduhului de Domnul,
precum anafura, precum agheasma,
pe nemâncate, dimineaţa.

Numai Domnul îmi ascultă povestea
de pe acest tăpşan de basm.
Stăm amândoi aşezaţi pe grumazul nopţii
şi ascultăm împreună susurul izvoarelor
din poiana schitului,
din poiana satului,
susurul divin al izvoarelor, al stelelor.

Cerul este întotdeauna acolo,
întotdeauna la fel.
În curând, şi noi vom fi
firimituri pe pervazurile răsăritului,
pentru păsările văzduhului.
Vom fi seminţe roditoare
în câmpia cerului.

Satul meu neuitat de Domnul -
o firimitură pe pervazul răsăritului.

Fantasme din pădurea tainică

Iată pădurea sub ploaia de vară,
sub fuioarele albastre ale norilor.
Iată ploaia de vară repede, şerpuitoare, zgomotoasă.
Închizi ochii şi auzi muzica universului.
Sufletul nu mai poate răsufla de atâta minune.

Iată poienile, pripoarele,
iarba şi florile ridicate din pământ,
iată văile adânci, râpele misterioase!

De acasă nu lipseşte nimic. Nici bătrânii fagi,
nici ciupercile, nici gâzele, nici cohorta păsărilor.
Nici izvoare clocotitoare din sufletul meu de copil.
Nici pădurea tainică, nici descântecul mamei.

Nu tulburaţi nimic din rânduiala seculară.
Vreau să fiu singur cu soarele şi iezii,
cu fluturii de cristal, cu puiul de căprioară,
cu sufletul copilului de atunci.

În care lume voi mai revedea
pădurea tainică îmbrăcată în freamăt?
Am văzut cum mama oprea
norii şi ploaia cu descântecul ei misterios.
Am văzut cum se colorează sufletul,
cum cântă, cum aleargă de la o margine
la alta a pădurii, precum curcubeul.
O, izvoarele ascunse, potecile uitate!

Nu tulburaţi nimic din rânduiala Domnului!
Guşterii verzi din mărăcinişuri,
cireşii sălbatici, falnicii cireşi,
fragii şi zmeura, ghimpii amintirii.

Apoi, cerul cu stele şi ielele ascunse printre ele.
Potecile umbroase mă poartă în ţara de basm.

Iată a doua naştere, iată miracolul.
Iată pădurea tainică...
Iată clipa plângând în mărăcini.

Nu au venit

Iată, când i-am chemat, nu au venit.
Am întins masa în cea mai frumoasă parte a casei,
În cea mai luminoasă parte a ei.
Am trimis de trei ori după toţi,
Dar ei nu au venit invocând diferite motive.
Unul a spus că îl lovise un înger în frunte
Şi că zace bolnav,
Bolnav închipuit fiindcă îngerul nu lovește niciodată.
Altul cumpărase un petec de cer
Şi se tânguia pentru preţul nemuririi,
Dar preţul acela e nedefinit.
Un altul îşi arvunise iluziile târzii
Dar și iluziile se puteau arvuni altădată
Cu alte cuvinte, masa mea pregătită,
Masa mea îmbelșugată, din partea luminoasă a casei
A fost dată celor săraci.
Dar eu îi aşteptam pe ei,
Pe ei, nesătuii, cumpărătorii de iluzii și cer,
De hambare pline, de ceruri cu stele
Pe ei, cei din hotarele alese.
Dar ei nu au venit
De-atunci nu mi-am mai deschis pentru ei
Baierele sufletului meu, decât în pragul primăverii,
În pragul necuprinselor botezuri, când se tulbură apa.
Şi totuși, eu le mai pregătesc și azi masa și-i aştept!

Dan DRĂGOI

GÂNDIREA LUI QOHELETH

(urmare din numărul trecut)

I. PROFITUL ȘI PARTEA

Conceptul de „profit” a fost multă vreme subiectul atenției cercetătorilor (**55**). Totuși, „partea” a rămas aproape neobservată (**56**). Cei doi termeni au o strânsă legătură reciprocă, precum și cu termenul „bucurie”. Deși neagă categoric posibilitatea existenței oricărui „profit pe termen lung” în toată activitatea umană, Qoheleth afirmă totuși că, în cadrul unei astfel de activități, există ceva de care să se bucure omul. Activitatea și bucuria par să coexiste (2:10; 3:22).

Întrebările privind originea și natura acestora sunt la fel de importante. În general, s-a considerat că „partea” vine de la Dumnezeu și este dată celor pe care îi favorizează. Pasajele-cheie sunt 5:17 și 18. Deși acest lucru este incontestabil, se poate afirma totuși că există o origine mai directă: „partea” provine chiar din activitatea cuiva (2:10; 3:22). Aceasta este bucuria pentru omul care muncește: bucuria muncii. Dar bucuria poate înceta dacă munca se întrerupe. Conform concepției lui Qoheleth, sintagma „partea sa din muncă” poate avea două sensuri: a) partea care provine chiar din munca unui om (3:22, cf. 2:10; 9:6), adică bucuria muncii, și b) partea care este rezultatul muncii (2:21; 5:17, 18; 9:6:9; 11:2), adică bogăția sau posesiunile. Aceste două sensuri sunt susținute de faptul că verbul „a da” este totdeauna asociat cu sensul b), Dumnezeu sau omul fiind fie cel care oferă, fie cel care primește „partea”. Altfel privind, „partea” sau „bucuria” care provin chiar din muncă, conform sensului a), nu pot fi oferite ori luate lucrătorului, decât poate dacă cineva se referă doar la cauza principală a muncii sau a bucuriei ori consideră că lucrătorului nu-i place munca sa absolut deloc.

Deși munca și orice altă activitate (acumularea bogăției și a înțelepciunii) care nu aduc niciun profit sunt absurde, munca în sine poate genera bucurie și constitui „partea sa”. Activitatea și efortul investit care nu produc efectul scontat sau „profitul” fac ca evenimentul sau situația să fie „absurde”. Totuși, chiar în cadrul acestei absurdități, omul își poate afla aproape întotdeauna „partea sa” în chiar munca lui, dacă nu și dincolo de ea, iar „bucuria” constituie unul dintre elementele fundamentale și este cea mai râvnită „parte” din toate. A te bucura de „partea ta” în muncă înseamnă să împlinești voia lui Dumnezeu. Strâns legat de acestea este termenul „trudă”, „activitate”, „muncă” ori „lucru”. Rădăcina semitică apare de 35 de ori în carte, de 22 de ori ca substantiv. Conform analizei lui Fabrizio Foresti, termenul înseamnă fie „activitate, trudă sau muncă”, în paragrafele 1:3; 2:10, 11, 3:9, 4:48, 9, 5:15, 8:15, 17, 9:9, 10:15, fie „rodul muncii, venit, profit”, în paragrafele 2:18-24a; 3:13; 4:6:5:14, 17, 18, 6:7. (**57**) El conchide că „cele două sensuri sunt strâns legate unul de altul: primul l-a generat pe al doilea, conform unui proces larg atestat în lingvistica semitică”. Această descoperire susține analiza de mai sus a conceptului de bucurie, faptul că bucuria poate fi generată fie de „activitatea” sau de „munca în sine”, ca „parte” a lucrătorului, fie de „roadele muncii” sau de „câștig”, ca „parte cuvenită lucrătorului”. (**58**)

2. BOGĂȚIA

Strâns legată de temele anterioare este tema bogăției. Qoheleth utilizează termenii „bogății”, „posesiune”, „aur” și „argint”. Și „înțelepciunea” poate fi echivalată cu bogăția în paragraful 7:12. În gândirea lui Qoheleth, bogăția (2:7, 8, 18 și următoarele, 4:8:5:9-6) este deseori inclusă într-un context mai larg, în care este abordată și bucuria. Acumularea zadarnică, strângerea sau transmiterea bogăției pot duce la absurditate. Dar Qoheleth nu a dezaprobat niciodată, sub niciun motiv, propria acumulare de bogăție, deoarece bogăția poate să aducă și bucurie. Niciodată n-a privit Qoheleth bogăția ca pe ceva rău. De fapt, el chiar crede că este absurd ca un om să muncească și să nu strângă bogăție sau să nu se bucure de ea (6:2). El consideră că bogăția este ceva bun și încurajează oamenii să se bucure cu recunoștință de tot ce au strâns (9:7). Bogăția este privită ca fiind ceva negativ doar atunci când este legată de căutarea ei obstinată; acumularea și bucuria bogăției pot să nu genereze deloc profit de durată, și aceasta este absurd.

3. ÎNȚELEPCIUNEA

Deși înțelepciunea poate fi considerată echivalentul bogăției: „Căci apărarea înțelepciunii este ca apărarea banilor, dar avantajul cunoașterii este că înțelepciunea apără viața celui care o deține” (RSV) (**59**), ea poate fi abordată aici ca o calitate specifică a vieții. Tema înțelepciunii (1:12-2:26; 4:13-16; 7:5-7; 7:11-8:1; 8:16, 170:11-10:11) este abordată în special în legătură cu bucuria și absurdul. Este absurd când deținerea înțelepciunii nu duce la nicio amintire și când moartea șterge orice deosebire dintre înțelept și nebun. Deși a scris la persoana întâi paragraful 2:1:10, Qoheleth pare să nege valoarea înțelepciunii, dar de fapt el nu face decât să afirme lipsa de sens din toate activitățile omenești, inclusiv acumularea înțelepciunii. Totuși, el elogiază înțelepciunea în următorul verset, 2:13 (cf. 7:19; 9:18). Cum Qoheleth elogiază înțelepciunea și citează și cugetările tradiționale despre înțelepciune, aprobându-le total sau într-o măsură, și dacă analiza lui Whybray despre utilizarea citatelor de către Qoheleth este corectă, atunci este greu de susținut că el își fundamentează

concepţia pe combaterea înţelepţilor antici/tradiţionali.

Conceptul de înţelepciune al lui Qoheleth, atunci când este legat de „cunoaştere” şi „iscusinţă” (cf. 2:21) ca sinonime, este triplu: 1) este legat de lumea naturală sau fizică; 2) este legat de fiinţele umane, ca fiinţe sociale în lumea sociologică; 3) este legat de Dumnezeu, tărâmul spiritual. Ca înţelept antic, Qohelet este mai interesat de lumea sociologică, în care abordează teme ca justiţia socială, administraţia politică şi relaţia cu vecinii. Atunci când abordează tărâmul spiritual, Qoheleth adoră să utilizeze formule ca „nu poate găsi”, „nu poate şti” şi „cine ştie?”, pentru a-şi delimita aria de ignoranţă şi neputinţă. Doar în treacăt menţionează Qoheleth lumea fizică sau naturală, pe care înţelepciunea ştiinţifică actuală o analizează mult mai bine.

Datorită cunoaşterii lumii sociologice, Qoheleth formulează conceptul de înţelepciune şi elaborează conceptul bucuriei, intercalându-le ignoranţa sa faţă de lumea divină.

4. MOARTEA

Moartea este o altă temă a gândirii lui Qoheleth, este elementul care îl forţează pe Qoheleth să şteargă orice deosebire dintre om şi animal, înţelept şi nebun, deoarece o soartă îi aşteaptă pe toţi - moartea. Ştergerea deosebirilor prin moarte îl conduce pe Qoheleth către afirmaţia din paragrafele 2:15 şi 3:19. Neavantajarea „înţeleptului” asupra nebunului (2:15; 6.8) duce din nou la o altă afirmare a absurdităţii. Dar, pe de altă parte, certitudinea şi iminenţa morţii şi absurditatea care se află dincolo de ea îl determină pe Qoheleth să îşi încurajeze cititorii să se bucure de viaţă atâta timp cât pot (11:7-12:1; 9:7-10). Inevitabilitatea morţii, iminenţa ei - tema pericopei finale - nu fac decât să sublinieze urgenţa şi importanţa bucuriei vieţii (11:8). În concepţia lui Qoheleth, moartea nu este considerată drept cel mai rău lucru care se poate întâmpla în viaţa cuiva, deoarece o viaţă lungă şi plină de trudă, în care bucuria nu-şi află locul, este mai rea decât „un făt nenăscut”. Realitatea morţii nu numai că duce la existenţa unor absurdităţi în viaţă, ci încurajează omul să-şi afle bucuria în această viaţă.

5. AMINTIREA

Aceasta este o temă foarte neglijată în studiile despre Qoheleth. Ea apare ca o idee constantă a lui Qoheleth (1:11, 2:16; 5:19; 11:8b; 12:1a). Tema aceasta apare împreună cu tema bucuriei în paragrafele 5:19 şi 11:8b. În paragrafele 1:11 şi 2:16, apare împreună cu altă temă. Presupunem că amintirea este de asemenea strâns legată de conceptul de profit de durată (1:11; 2:16), întrucât amintirea este ceva ce transcende graniţa timpului. (**60**) Absenţa amintirii îl face pe Qoheleth să emită judecata de la 2:16 (cf. 9:15). Dar dincolo de aceasta, amintirea conştientă a zilelor morţii, „zilele de întuneric”, devine un motiv pentru ca omul să privească bucuria vieţii ca pe o sarcină obligatorie (11:8; 12a). Mai subtilă în gândirea lui Qoheleth este ideea că incapacitatea de a ne aminti absurdităţile vieţii este considerată ca un efect deliberat al bucuriei vieţii care vine ca „parte” de la Dumnezeu, ca un dar (5:19).

6. DUMNEZEU

Cuvântul „Dumnezeu”, apărând de 40 de ori în carte, este aproape omniprezent în gândirea lui Qoheleth, dar el nu pretinde niciodată că ştie prea multe despre Dumnezeu. Qoheleth le reaminteşte constant cititorilor săi că înţelepciunea omenească este neputincioasă în privinţa cunoaşterii lui Dumnezeu. Pentru Qoheleth, Dumnezeu este sursa principală de bucurie şi rareori consideră că Dumnezeu creează realitatea absurdă. Qoheleth susţine că activităţile cotidiene ale omului sunt pline de absurditate. El nu face nicio încercare să-l privească pe Dumnezeu ca pe sursa absurdităţii, deşi îl consideră sursa principală de bucurie. Deşi n-a scos în evidenţă niciodată judecăţile/pedepsele lui Dumnezeu din viaţă, el afirmă că actele de dreptate ale lui Dumnezeu vor fi împlinite la timpul potrivit (2:26; 3:17; 7:17, 8:10-13, 11:8b).

O întârziere în împlinirea dreptăţii îl face pe Qoheleth să considere unele situaţii în care faptele şi urmările lor nu prea au legătură drept absurde. Deşi el susţine cu tărie că înţelepciunea şi căile lui Dumnezeu nu pot fi cuprinse de mintea omenească (2:10-14), refuză să-l vadă pe Dumnezeu ca sursa absurdităţii; mai degrabă el preferă să-l privească pe Dumnezeu ca pe principala sursă de bucurie.

Această idee că Dumnezeu este principala sursă de bucurie îl face pe Qoheleth să includă unul din elementele comune din universul înţelepciunii în conceptul său de Dumnezeu, şi anume ideea de „frică de Dumnezeu”. Această idee apare de cinci ori în carte (3:14; 5:6 (Ev. 7); 7:18; 8:12, 13; 12:13). Prima (3:14) şi a patra (8:12, 13) apariţie sunt legate de conceptul de bucurie, în timp ce celelalte sunt avertismente (5:6 (Ev. 7), 7:18; 12:13). În paragraful 3:14, după ce descrie superioritatea lui Dumnezeu asupra oamenilor, Qoheleth introduce „frica de Dumnezeu” ca mod de viaţă prudent (3:14) dorit de Dumnezeu. Această idee este susţinută nu numai de paragraful 7:18, în care Qoheleth crede cu tărie că omul temător de Dumnezeu va şti să facă alegerile potrivite în viaţă, ci primeşte şi un puternic ecou în paragraful 12:13 ca avertisment final la sfârşitul cărţii.

REZUMAT

Diversele teme secundare din gândirea lui Qoheleth abordate mai sus sunt strâns legate de structura dublă a gândirii lui Qoheleth. Împreună cu conceptele de „hebel” şi „bucurie”, ele formează

structura completă a gândirii lui Qoheleth. Fără argumentele acestor teme secundare, Qoheleth nu poate să-și prezinte viziunea completă asupra realității și, astfel, nu poate să formuleze o structură completă a gândirii sale. Când aceste teme secundare se alătură celor două concepte principale, gândirea lui Qoheleth, care este atât descriptivă, cât și prescriptivă, formează o unitate și un tot coerent.

CONCLUZIE

Acest capitol s-a concentrat pe studiul structurii concepției teologice a lui Qoheleth. El se deosebește de alte interpretări prin înțelegerea structurii duble a gândirii lui Qoheleth: cele două concepte, „hebel" și „bucuria", ca structură principală pe care o susțin toate celelalte teme secundare pentru a alcătui o structură coerentă a concepției teologice a lui Qoheleth. Recomandarea lui Qoheleth pentru întreaga omenire care trăiește într-o lume plină de absurditate este „să bea, să mănânce și să se veselească". Acest îndemn de a ne bucura de viață este în sine o afirmație teologică a credinței, după cum a fost recunoscut recent de Graham Ogden. În timp ce alți cercetători fie au văzut conceptul „hebel" ca unica temă principală a cărții, fie au refuzat să organizeze și să pună în legătură diferitele teme din gândirea lui Qoheleth pentru a alcătui o structură coerentă, acest capitol a susținut că există o structură coerentă în concepția teologică a lui Qoheleth; teologică în sensul că nu numai că prezența lui Dumnezeu este prezumată în viziunea sa asupra lumii și în abordarea modului de viață, ci este conținută în structura gândirii sale. Concepția sa este teologică în sensul că el le explică cititorilor săi într-o manieră coerentă lucrurile pe care le crede, realitatea pe care o înțelege și viața de care îi place să se bucure. Pe baza acestei abordări a structurii concepției teologice a lui Qoheleth, voi încerca o interpretare teologică a cărții în Capitolul III.

NOTE

55) James Williams, op. cit., W.E. Staples - „«Profitul» în Ecleziastul", JNES 4 (1945): 87-96.

56) D.J. Kambi - „Rădăcina cuvântului HLQ în Biblie", VT 23 (1973): 235-239.

57) Cf. Fabrizio Foresti, op. cit., analizează gama posibilelor rădăcini semitice înainte de a studia distribuția rădăcinii în Biblia Ebraică și în final aparițiile sale în Qoheleth.

58) Hinckley G. Mitchell - „«Munca» în Ecleziastul", JBL 32 (1913): 123-138 - face o observație interesantă despre utilizarea de către Qoheleth a termenilor pentru „muncă".

59) Această interpretare este susținută de B.H. Barton, Levy, Rashi și Gordis. „Că ești și la umbra înțelepciunii, și la umbra bogăției!" (Trad. Gala Galaction). (7.12a), cf. C.F. Whitley, p. 65.

60) Ne amintește de Albert Camus din „Străinul", ca răspuns la întrebarea privind modul în care își imaginează el viața după moarte: „O viață în care să-mi pot aminti această viață de pe pământ. Asta-i tot ce vreau de la ea".

Traducere din limba engleză și note de
Liana ALECU

Nicolae Silade, Daniel Corbu, Vasile Burlui, Livia Iacob.
Lansarea antologiei de poeme MANUALUL BUNULUI SINGURATIC, autor Daniel Corbu.

S-au întâmplat la Centrul Cultural Pitești

■ **2 decembrie:** Serbarea Pomului de Crăciun a Cercului de Pictură „Sensibilitate și Culoare”, din cadrul Centrului Cultural Pitești, coordonat de prof. Elena Zavulovici. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **3 decembrie:** Spectacol muzical-artistic dedicat Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități.

■ **4 decembrie:** Dezbaterea interactivă cu tema „Jocurile psihologice și echilibrul în cuplu”, susținută de psihologul Natalia Drăgoescu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **5 decembrie:** Lansarea volumului de poezie „Pe Facebook și în altă viață”, de Silvia Grigore. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Fundația Literară Liviu Rebreanu.

■ **6-8 decembrie:** Expoziția Județeană de Păsări și Animale de Rasă Argeș, Ediția a X-a. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Asociația Crescătorilor de Păsări și Animale de Rasă Argeș.

■ **9 decembrie:** Spectacol literar-muzical dedicat sărbătorilor de iarnă, susținut de Trupa de Teatru *Robertto*. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **10 decembrie**: Simpozionul cu tema „Constituție și Constituționalism în România”, prilejuit de Ziua Constituției. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: conf. univ. dr. Marius Andreescu; Dezbaterea interactivă cu tema „Arta de a fi feminină”, susținută de terapeutul Mariana Marilena Mihai. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **11 decembrie:** Expoziția de metaloplastie sub genericul „Sfinți ecveștri”, de Constantin Samoilă. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: Carmen Elena Salub.

■ **12 decembrie:** Cenaclul Armonii Argeșene. Organizatori: Centrul Cultural Pitești, Liga Scriitorilor Români-Filiala Argeș și redacția revistei „Cuvântul Argeșean”.

■ **15 decembrie:** Concursul „Șah Mat”, ediția I. Organizatori: Centrul Cultural Pitești, Asociația de Șah ALFIL Pitești și Clubul Amicii Pitești.

■ **16 decembrie:** Lansarea revistei-document *Restituiri Pitești*, nr. 4/2019. Organizator: Centrul Cultural Pitești; Spectacol de folclor susținut de Ansamblul de Copii Zavaidoc și Grupul Vocal Zavaidoc. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **17 decembrie:** Concert de colinde sub genericul „Aseară pe înserate”, susținut de Corala bărbătească D.G. Kiriac, dirijor Silviu Diaconescu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **18 decembrie**: Concert de colinde susținut de Grupul Folk P620 și de copii și tineri care urmează cursul de chitară la Centrul Cultural Pitești. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **19 decembrie:** Tradiționala sărbătoare a Centrului Cultural Pitești, sub genericul „Crăciunul Artelor”. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: Carmen Elena Salub.

■ **20 decembrie:** Serbarea copiilor de la Școala de Pian Alin Roșu. Organizator: Școala de Pian Alin Roșu.

APARIŢII EDITORIALE

Revista lunară de literatură *Cafeneaua literară* (nr. 12/2019), Revista lunară de cultură *Argeș* (nr. 12/2019), Publicația lunară *Informația Piteștenilor*, Revista document *Restituiri*, nr. 4/2019.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de **Centrul Cultural Piteşti** sub egida **Consiliului Local Piteşti** şi a **Primăriei municipiului Piteşti**

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacție: Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Lucian PÂRVULESCU

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013, Piteşti
Tel./fax: 0248/216348

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256, Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii. Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

Eveniment cultural

Sub aripa de fluture

Aurora Dumitrescu şi-a lansat joi, 28 noiembrie cel de al cincilea roman, **Şamanul**, la Biblioteca Judeţeană Argeş. Ultimele două cărţi ale Aurorei Dumitrescu sunt apărute la Editura AIUS, din Craiova, unde autoarea locuieşte. Romanul este prefaţat de către Ioan Lascu şi are un cuvânt elogios pe coperta a patra, semnat de către Nicolae Marinescu, directorul revistei *Mozaicul* (Craiova).

„Aurora Dumitrescu reprezintă un firesc şi necesar moment de schimbare. Literatura a avut până acum un anumit parcurs, conform societăţii în care s-a creat. Dar probabil că e nevoie de o resetare, atât a literaturii, cât şi a criticii literare. Aurora vorbeşte despre alte lucruri decât până acum. Dacă primele două romane sunt autobiografice, cu acest din urmă roman ea urcă o treaptă spre simbol”, a afirmat, destul de implicat în această idee, Nicolae Marinescu.

„Cartea este dedicată lui Tudor, un copil cu totul special, pentru care eroina romanului caută căi de vindecare. Aceasta este cartea unor experienţe spirituale. Tot ce se întâmplă ţine de un soi de experienţă pe care autoarea a trăit-o în mod real. Ea a cunoscut un şaman autentic din Peru, dar care trăieşte la Bucureşti. Acesta este vindecătorul sau, mai degrabă, cel care călăuzeşte spre vindecare”, a spus Denisa Popescu, în cuvântul ei de deschidere.

„Nu voi face o analiză a tuturor nivelelor de lectură”, ne-a avertizat încă de la început Carmen Făgeţeanu, critic literar din Craiova, care a însoţit-o pe Aurora la Biblioteca din Piteşti, pentru lansarea cărţii. „Şamanul ne duce cu gândul la un sistem de credinţă. Romanul pendulează între eros şi thanatos, pe de o parte, şi între realism şi fantastic, pe de altă parte. Demersul personajului feminin al cărţii, Monica, se îndreaptă către salvarea fiului ei. Vă invit să transgresaţi în această călătorie spirituală”, ne-a îndemnat, în finalul discursului ei, criticul craiovean.

„Scrisul este pentru mine o terapie, o vindecare”, ne-a mărturisit Aurora. „El a început în 2012, când am conceput romanul *Bipolara*. *Şamanul* s-a născut după călătoria în Nepal, la Kathmandu, unde am fost invitată de Sega, un prieten scriitor. Am stat zece zile într-o mânăstire budistă, unde este un regim de viaţă special... Atunci mi-a venit ideea romanului *Şamanul*”.

XXX

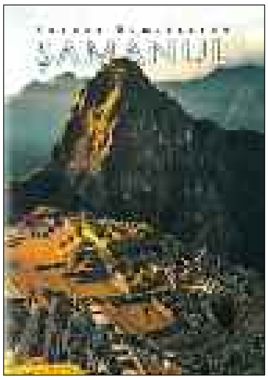
În ceea ce mă priveşte, văd în *Şamanul* dezvoltarea scripturală, literară, a unei drame: aceea a lui Tudor, pentru care mama sa face tot ce e posibil ca să îl salveze. Reuşeşte ea acest lucru? Finalul cărţii este „deschis”, deci efortul salvării nu are o rezolvare. Socotit în ansamblul şi stilistica sa, acesta este un anumit gen de roman, care, ca prizonier al realismului şi descriptivului, poate să adune aprecierile legitime ale celor plasaţi în acest orizont. Cred însă că el este doar o treaptă care trebuie să ducă spre altceva, spre un alt tip de roman, mai dens, simbolic, parabolic şi totodată intens problematic, la care probabil că autoarea, o luptătoare în regim uman şi literar, va ajunge.

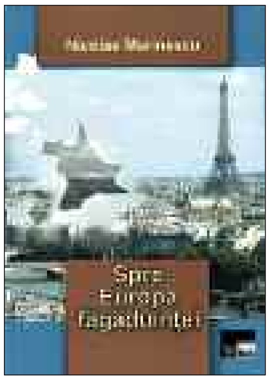
Dincolo de roman, mama lui Tudor este, fără îndoială, o luptătoare, o eroină, o forţă pe care nici nu o bănuieşti sub aripa de fluture a fragilităţii, decenţei şi relativei sale timidităţi. Dar sub aripa de polen, sub tăcerea şi privirile ei piezişe sau în podele, se află un clocot, o dramă.

Cele trei discursuri, care au înălţat romanul autoarei, au făcut din lansarea *Şamanului* un eveniment exemplar, chiar dacă asistenţa a fost minimă – un membru al Uniunii Scriitorilor şi zece invitaţi.

Virgil DIACONU

P.S. La eveniment am primit de la Nicolae Marinescu volumul *Spre Europa făgăduinţei* (Editura AIUS, 2019, Craiova), care este o colecţie de articole înalt responsabile civic şi cultural, apărute în marea lor majoritate la revista pe care o conduce, *Mozaicul*. Iată o singură propoziţie din cartea sa: „Nicio categorie socială nu a fost mai terorizată în comunism decât intelectualitatea” (articolul *Vremea intelectualilor)*. Volumul este prefaţat de Ion Munteanu şi postfaţat de Ion Bogdan Lefter. Avem aici cartea unei conştiinţe, cum nu prea des întâlnim.

Nicolae Marinescu, Denisa Popescu, Aurora Dumitrescu, Carmen Făgeţeanu, Virgil Diaconu.